

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 7 (561)

LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOJE

RUOŠIAMASI LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOS SUVAŽIAVIMUI

Balandžio 7 d. įvyko Lietuvos mokslininkų sąjungos (LMS) tarybos inicijuotas pasitarimas, skirtas aptarti eilinio sąjungos suvažiavimo organizavimo klausimus. Pagal sąjungos nuostatus suvažiavimą reikia sušaukti šių metų pavasarį. Suvažiavimas įvyks gegužės 21 d. Vilniuje, Mykolo Romerio universitete. Suvažiavimo programa bus paskelbta kitame „Mokslo Lietuvos“ numeryje ir laikraščio interneto puslapyje www.mokslasplius.lt/mokslo-lietuva.

Dalyvauti Lietuvos mokslininkų suvažiavime privalo LMS skyrių ataskaitiniuose susirinkimuose išrinkti šių skyrių deleguoti sąjungos nariai. Į LMS suvažiavimą kviečiami Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos mokslų akademijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, LR Seimo komitetų ir kitų institucijų atstovai, Lietuvos aukštųjų mokyklų rektoriai, šakinių mokslo draugijų atstovai.

Ruošiantis LMS suvažiavimui, sąjungos skyriuose organizuojami ataskaitiniai sky-

rių susirinkimai, kuriuose išrenkami jiems atstovaujantys delegatai. Maloniai prašome apie skyriuose įvykusius ataskaitinius susirinkimus, juose išrinktus suvažiavimo delegatus ir svarbiausius nuveiktus darbus informuoti Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybą el. paštu zita@lms.lt. Taip pat rašykite mums į Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ redakciją mokslolietuva@gmail.com.

VGTV rektorius prof. dr. Alfonsas Daniūnas ir Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius, pasirašę universiteto ir savivaldybės bendradarbiavimo sutartį. VGTV fotoarchyvo nuotr.

ŠIAME NUMERYJE

„Mokslo Lietuvos“ redakcijos svečiai ● 2 p.

Lietuvos problemos ir strategijos – mokslininkų akimis ● 3 p.

Kaip išlikti? ● 4 p.

Aukštųjų mokyklų tinklo pertvarka ● 5 p.

Kauno technologijos universiteto pirkinys – ISM universitetas ● 5 p.

Mokslo ir verslo partnerystės perspektyvos ● 5 p.

Jaunųjų tyrėjų darbai: studentai kuria naujus įrenginius, projektuoja energetiškai taupius namus ● 7 p.

VGTV bendruomenės iniciatyvos ● 8 p.

Naujos prof. Domo Kauno knygos sutiktuvės ● 8 p.

Stiprėja universitetų ir savivaldybių bendradarbiavimas ● 9 p.

Lietuvių kalbos dienos universitete ● 9 p.

Mokslo filosofų ir istorikų darbai ● 11–12 p.

ĮKURTAS NAUJAS LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOS SKYRIUS

„Mokslo Lietuvos“ redakcinės kolegijos susitikimas su skaitytojais Mykolo Romerio universitete

Kovo 24 d. Mykolo Romerio universitete įvykusiame „Mokslo Lietuvos“ laikraščio redakcinės kolegijos atstovų susitikime su skaitytojais nutarta įkurti naują LMS – Mykolo Romerio universiteto mokslininkų skyrių. Susitikime aktyviai dalyvavę šio universiteto mokslininkai – prof. habil. dr. Ona G. Rakauskienė, prof. dr. Alvydas Baležentis, doc. Raimundas Dužinskas, doc. dr. Povilas Aleksandravičius ir kiti – akcentavo mokslininkų vaidmenį, kuriant valstybės strategiją, stiprinimo problemą. Buvo pabrėžta, kad sprendžiant tokius aktualius klausimus, kaip universitetų ir mokslo centrų tinklo pertvarka, labiau girdimas administracinių institucijų atstovų, o ne pačių mokslininkų balsas. Labai skaudžias pasekmes valstybei sukėlė masinės emigracijos

pasekmės: žmogiškųjų išteklių praradimas jau netolimoje ateityje gali labai skaudžiai atsiliepti ūkio raidai. Planavimo ir valdymo institucijos tik konstatuoja demografinius pokyčius, nesiimdamos jokių priemonių regionų ūkinei veiklai skatinti.

Išsprendęs organizacinius klausimus, naujasis sąjungos skyrius pradeda ruošti LMS suvažiavimui. Mokslininkų sąjungos taryba teiks skyriui metodinę paramą. „Mokslo Lietuvos“ redakcinė kolegija kviečia naujojo skyriaus narius rašyti apie universitete plėtojamus mokslinius tyrimus, renginius, knygas, ypač apie asmenybes ir jų veiklą, inicijuoti Lietuvos akademinės bendruomenės diskusijas.

Balandžio 20 d. įvykusiame LMS pirmininko dr. Vyginto Gončio ir „Mokslo Lietuvos“ vyriausiojo redaktoriaus prof. dr. Jono Jasaičio susitikime su Mykolo Romerio universiteto rektoriumi doc. dr. Algirdu Monkevičiumi aptartos akademinės visuomenės vaidmens stiprinimo ir aktualiausių socialinių tyrimų plėtros perspektyvos. MRU rektorius akcentavo, kad efektyviausia priemonė, padedanti tobulinti mokslo ir studijų sistemas, yra tyrėjų tarpuniversitetinių tinklų plėtra, užtikrinanti kompleksinę sudėtingų ekonominių ir socialinių problemų nagrinėjimą ir efektyvių sprendimų paiešką. „Mokslo Lietuvos“ informacija

Skaitytojų dėmesiui

„Mokslo Lietuvos“ redakcija atsiprašo skaitytojų, kad šis numeris jus pasiekė gana pavėluotai. Kelios pastarosios savaitės buvo kupinos didžiulio nerimo. Tik balandžio 19 d. pagaliau sulaukėme pranešimo, kad naujoji Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo taryba skyrė paramą Lietuvos mokslininkų laikraščio leidybai.

Malonūs skaitytojai

Kviečiame prenumeruoti Lietuvos mokslininkų laikraštį „Mokslo Lietuva“, leidžiamą nuo 1989 metų. Šis laikraštis skirtas ne tik akademinėi, bet ir plačiajai visuomenei, visiems, kurie domisi mokslo raida, gyvenantiems tiek Lietuvoje, tiek ir bet kurioje kitoje pasaulio šalyje.

Galite užsisakyti:

1) spausdintą laikraštį „Mokslo Lietuva“ – Lietuvos pašto skyriuose arba jo internetinėje svetainėje www.post.lt, kurį gausite įprastiniu paštu,

2) elektroninę laikraščio „Mokslo Lietuva“ versiją (PDF formatu), kuri Jums bus atsiųsta elektroniniu paštu. El. leidinio prenumeratos kaina metams – 10 eurų, pusmečiui – 5 eurai.

Prenumeratą galima apmokėti, naudojantis elektronine bankininkyste arba banko skyriuje. Tikimės, kad „Mokslo Lietuva“ visada bus laukiama Jūsų namuose.

Kviečiame Jus lankytis ir Lietuvos mokslininkų sąjungos svetainėje <http://lms.lt/>.

Su geriausiais linkėjimais
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Naujas „Mokslo Lietuvos“ numeris, parengtas kelionei pas skaitytojus. Vidūno Gelumausko nuotr.

„Salduvė“ kuria iškilių asmenybių portretų galeriją

Šiaulių universiteto „Salduvės“ skyrius, vienas didžiausių Lietuvos mokslininkų sąjungoje, nuo 2012 m. įgyvendina gana sudėtingą sumanymą – kuria Šiaurės Lietuvos mokslo ir meno veikėjų portretų galeriją. Šios idėjos iniciatorius, ilgametis skyriaus pirmininkas prof. dr. Vaclovas Tričys pažymi, kad mokslininkų iniciatyva prisideda prie Šiaurės Lietuvos krašto žymiausių asmenybių atminimo išsaugojimo. Sumanymas buvo pradėtas įgyvendinti, nutarus iš skyriaus narių gauti 2 proc. mokesčių paramą panaudoti veiklai, turinčiai didžiulę išliekamąją vertę. Portretuose jau įamžinti 22 Lietuvai nusipelnę asmenys, tarp kurių yra Motiejus Valančius, Laurynas Ivinskis, Simonas Daukantas, Sofija Kymanaitė-Čiurlionienė, Aleksandras Griškevičius, Dionizas Poška ir kiti, gražiais darbais garsinę mūsų valstybę, formavę visuomenės kultūrinę savivoką, skatinę mokslo žinių sklaidą.

Kaip teigia sumanymo autorius, svarbiausias šios portretų galerijos uždavinys yra visuomenės, ypač jaunimo, švietimas. Prie kiekvieno portreto pridėtas ir trumpas nutapyto asmens veiklos aprašas. Prof. V. Tričys ne kartą turėjo progos įsitikinti, kad daugelis jaunų žmonių nepakankamai žino apie tautos ir valstybės istorijos bei kultūros paveldą. Pavyzdžiui, užsiminus studentams apie Teodorą Grotusą

Idėjos iniciatorius ir dailininkai – pirmieji portretų kūrėjai Šiaulių universiteto dailės galerijoje. Iš kairės: Egidijus Darulis, Kornelijus Užuotas, prof. Vaclovas Tričys, Bonaventūras Šaltis ir Voldemaras Barakauskas

(*Theodor von Grotthuss*), paaiškėja, kad vos vienas kitas iš jų yra girdėjęs apie elektrolizės reiškinio ir fotochemijos dėsnių atradimą, tačiau niekada nėra susimąstęs apie šių atradimų esmę. Dažniausiai nė vienas nežino, kad žymaus mokslininko, nuostabiais atradimais pralenkusio savo laikmetį, gimtinė ir darbo vieta – Gedučių dvarelis, netoli Žeimelio (dabartiniame Pakruojo rajone).

Sukurtos galerijos dalis jau buvo eksponuota Šiaulių universiteto Dailės galerijoje ir Šiaulių vyskupijoje. Neseniai šie portretai buvo eksponuoti Mažeikių kultūros centre. Tokios parodos sulaukia didelio lankytojų

Parodą Mažeikių kultūros centre apžiūrėjo per 6 tūkst. lankytojų

susidomėjimo. Žiūrovai neretai pasidalina savo žiniomis, pasakoja apie iškilias krašto asmenybes, kartais net tiesiogiai dalyvauja kūrybos procese. Profesorius papasakojo, kad kai kurių portretų atsiradimą lėmė gana ilgos paieškos, darbas archyvuose, susitikimai su žymių žmonių kraštiečiais. Antai Viekšniuose gyvenusio aviacijos pradininko, Žemaičių garlėkio kūrėjo Aleksandro Griškevičiaus atvaizdo nėra išlikę. Dailininkas ne kartą važinėjo į Viekšnius, kalbėjosi su muziejaus darbuotojais, gilinosi į išradėjo brolio aprašytą A. Griškevičiaus charakterį ir ieškojo panašaus modelio. Tokio portreto kūrimas užtruko beveik metus.

Žymių asmenybių galerijos portretų sąrašė jau įrašytos 73 pavardės. Šis sąrašas nėra galu-

Iškilių asmenybių portretų paroda Šiaulių vyskupijoje. V. Tričio asmeninio fotoarchyvo nuotr.

tinis, jį galima keisti ir papildyti. Pirmąsias dvi dešimtis portretų nutapė žinomi dailininkai: Kornelijus Užuotas, Voldemaras Barakauskas, Ričardas Garbačiauskas, Bonaventūras Šaltis ir Egidijus Darulis. Ateityje į šią grupę galėtų įsitraukti ir kiti tapytojai, tačiau labai daug priklauso nuo to, kiek lėšų pavyks surinkti galerijos kūrimui finansuoti. Profesorius Vaclovas Tričys kreipiasi į akademinę visuomenę, prašydamas padėti rasti galerijos rėmėjų, nes iš minėtų 2 procentų paramos per metus nepavyksta užsakyti nė dviejų portretų. Jis sako, kad, kai susikaups koks pusšimtis portretų, bus galima galvoti apie nuolatinės galerijos įkūrimą. „Mokslo Lietuvos“ ir Mažeikių krašto laikraščio „Santarvė“ informacija

„MOKSLO LIETUVOS“ SVEČIAI

Kuriamas filmas apie Sofiją Smetonienę ir Jadvygą Tūbelienę

„Mokslo Lietuvos“ redakcijoje apsilankė JAV lietuvių kultūros archyvų medžiagos tyrėjas, Klivlando lietuvių kultūros ir dokumentacijos centro direktorius Andris Jonas Dunduras su teatro ir kino režisierė Ramune Kudzmanaitė. Istorikės Ingridos Jakubavičienės knyga „Seserys“ (praėjusiais metais aprašyta ir „Mokslo Lietuvoje“) paskatino gerai žinomą režisierę imtis gana sudėtingo, didžiulių pastangų reikalaujančio darbo – rinkti medžiagą filmui apie žymias Lietuvos netolimos praeities visuomenės veikėjas – Lietuvos Prezidento ir Ministro Pirmininko žmonas – seseris Sofiją ir Jadvygą.

Filmo kūrėjai sako, kad nė viena iš dabartinių valstybės vadovų žmonių negalėtų

Andris J. Dunduras ir Ramunė Kudzmanaitė „Mokslo Lietuvos“ redakcijoje. J. Jasaičio nuotr.

joms prilygti. Tai lemia ne tik pasikeitusios visuomeninės veiklos sąlygos. Neseniai duotame interviu knygos autorė teigia, kad „šiūlaikinėms Lietuvos moterims labai trūksta tų savybių, kurias turėjo seserys Chodakauskaitės: tvirtos pasitikėjimo savimi, savivarbos, drąsos ir ištvėrmės įvairiems likimo smūgiams pakelti. Taip pat jos duoda mums patriotizmo ir meilės artimui pamokų“. Nedaugelis žino, kad J. Tūbelienė, po Antrojo pasaulinio karo gyvendama JAV, dėstė viename iš Vašingtono universitetų.

Kūrybinė grupė, kurioje buvo ir minėtos knygos autorė, neseniai pabuvojo Jungtinėse Valstijose, apsilankė Klivlande (*Cleveland, OH*), rado namą, kuriame gyveno ir 1944

m. žuvo Prezidentas Antanas Smetona, turėjo galimybę susitikti ir pabendrauti su J. Tūbelienės anūku Piteriu Kulmanu (*Peter Kulman*), aplankyti vietas, kuriose gyveno ir dirbo Jadvyga ir Sofija, pasikalbėti su Sofija gerai prisimenančiais žmonėmis – Birutės Nasvytytės-Smetonienės (Prezidento sūnaus Juliaus žmonos) dukterėčia Dalia Nasvytyte-Armoniene ir Mylita Nasvytiene.

Planuojama, kad filmą pavyks sukurti iki 2018-ųjų, t. y. pasitinkant mūsų valstybės atkūrimo šimtmetį. Bandomieji filmavimai jau vyksta. Filmo kūrėjai sako: „Mes negalime laukti ir rizikuoti žmonėmis, kurie dar gali patys papasakoti savo prisiminimus.“ J. J.

JAV mokslininkas domisi savo lietuviškomis šaknimis

Dr. Thomas A. Bryer „Mokslo Lietuvos“ redakcijoje. J. Jasaičio nuotr.

Prieš kelias dienas „Mokslo Lietuvos“ redakciją aplankė Centrinės Floridos universiteto Viešojo administravimo mokyklos dėstytojas, Viešojo ir pelno nesiekiančio sektoriaus vadybos centro direktorius Thomas A. Bryer, šiuo metu besidarbuojantis Kauno technologijos universiteto KTU Viešo-

sios politikos ir administravimo institute pagal trejus metus (2015–2017) trunkančią Fulbraito (*Fulbright*) programą. Susidomėti Lietuva paskatino tai, kad abu mokslininko tėvai turi lietuviškas šaknis. Apsilankęs mūsų redakcijoje, jis pirmiausia parodė lietuvišką savo močiutės Barbaros Ginelevičiūtės, kilusios iš Kėdainių krašto, gimimo liudijimą. Būdamas trylikos, ji 1938 m. su tėvais atvyko į JAV.

Thomas A. Bryer išaugo mišrioje šeimoje, kurioje jau niekas lietuviškai nekalbėjo, tačiau supažindino jį su lietuviška giminės kilme. Atvykęs į Lietuvą, jis jau žinojo ir kitų savo artimųjų – Bučinskių ir Pupelių, gyvenusių Lietuvoje, pavardes. Thomui gavus Fulbraito stipendiją, apsilankyti Lietuvoje ryžosi ir jo mama. Tačiau mokslininkas nieko nežinojo apie tai, kad Jungtinėse Valstijose jau seniai veikia JAV Lietuvių bendruomenė, telkianti ir mokslininkus, kad dar prieš Lietuvai atkuriant nepriklausomybę čia buvo pradėti organizuoti pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai.

Aišku, didžiausia kliūtis įsitraukti į tokią veiklą yra kalbos barjeras, todėl jau pirmąsias metus, atvykęs į Lietuvą, Thomas A. Bryer nusprendė pasinaudoti galimybe išmokyti lietuvių kalbą. Praėjusią vasarą jis savo iniciatyva lankė Vilniaus universitete organizuojamus lietuvių kalbos kursus, šias studijas žada tęsti ir šiemet. Tai leis jam daug geriau susipažinti su Lietuva ir galbūt net susirasti čia dar gyvenančius giminaičius. Valstybės archyve esanti informacija leis gerokai papildyti jo genealoginį medį.

Kauno technologijos universiteto atstovai apie Thomo A. Bryer veiklą Lietuvoje kalba nuoširdžiai susizavėję. Viešosios politikos ir administravimo instituto darbuotoja laiškė „Mokslo Lietuvos“ redakcijai rašo, kad „tokio dalykiško, kompetentingo, atviro ir bendradarbiaujančio, geranoriškai padedančio pačiose įvairiausiose mokslo ir studijų proceso situacijose mokslininko užsieniečio dar nebuvo tekę sutikti. Tiek, kiek Thomo dėka mes visi

pasiekėme fakultete per šiuos metus, manau, nebūtume pasiekę dar ilgai. Džiaugiamės, kad Thomas turi didelę vidinę motyvaciją dalintis su mumis savo kompetencijomis ir ryšiais. Jo dėka užmezgta dar daugiau produktyvių bendradarbiavimo ryšių su užsienio (ne tik JAV) mokslininkais“.

Thomo A. Bryer moksliniai pasiekimai – labai įspūdingi. Tai ir publikacijos įtakingiausiose periodiniuose mokslo leidiniuose, ir reikšmingi jau įvykdyti projektai, ir ryšiai su įvairių valstybių mokslo institucijomis. Apsilankęs „Mokslo Lietuvos“ redakcijoje, Thomas A. Bryer itin domėjosi socioekonominiais skirtingų regionų raidos pokyčiais, papasakojo apie galimybę organizuoti lyginamuosius tarpuniversitetinius šios situacijos tyrimus. Jo dėka nepriklausomybę atkūrusios valstybės demokratinių reformų procesai gali būti išsamiai atskleisti ir pristatyti tarptautinių tyrimų kontekste. „Mokslo Lietuvos“ informacija

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

PROBLEMOS IR STRATEGIJOS –
MOKSLININKŲ AKIMIS (1)

Jonas Jasaitis

Kiekvienos ilgalaikės strategijos rengimas prasideda nuo esminių problemų išryškavimo. Nagrinėjamas ne tik problemų mastas, jų pasekmės, bet ir jų atsiradimą lėmusios priežastys. Dažnai paaiškėja, kad pagrindinių problemų yra daug mažiau, nei buvo išvardinta pradžioje, nes nemaža jų dalis yra anksčiau susiformavusių, bet laiku nepastebėtų arba netinkamai spęstų problemų pasekmė. Antai visą atokesnių, nuo didžiųjų centrų nutolusių vietovių gyventojų elgsenos problemų kamuolį iš tikrųjų lėmė jau kelis dešimtmečius matomas menkas dėmesys jų profesiniam užimtumui. Daugelis kaimiškųjų gyvenviečių, miestelių, net atokesnių rajonų centrų vis dar atrodo, tarsi čia neseniai būtų praūžęs karas ar kokia nors siaubinga epidemija. Į retus praeivius išdaužytais langais žvelgia buvę visuomeninės paskirties pastatai, styro agropromoninių kompleksų likučiai, prie kažkada įpusėtų statybų vėjas baigia nudraskyti užrašus, perspėjančius, kad vaikams čia žaisti pavojinga.

Nei dažni teisės aktų lopymai, nei naujos administracinės priemonės, nei gausėjantys įvairiausių kontrolierių būriai ar perspėjimai socialiniams darbuotojams atidžiau atlikti savo pareigas, net grasinimai priverstinai gydyti alkoholikus, neretai dar platinančius tuberkuliozę ar kitas labai pavojingas užkrečiamąsias ligas, nepadės, jei tų vietovių gyventojai neturės darbo – pastovaus ir pakankamo pragyvenimo šaltinio. Didžiuliai finansiniai srautai plaukia visai ne ta kryptimi, kuria reiktų. Milžiniškas lėšas valstybė švaisto darbingų bedarbių šalpai, tarsi nepastebėdama, kad ilgalaikis pašalpų mokėjimas lems visišką už šiuos pinigus šeriamų ir girdomų asmenų degradaciją: sunyks jų paskutiniai profesiniai įgūdžiai, užges paskutinės motyvacijos ieškotis darbo kibirkštėlės, kiekvieną dieną blogės jų sveikata.

Jau kiek rašyta, kad gyvenančiųjų neurbanizuotose ir žemo urbanizacijos lygio vietovėse užimtumo problemos nepavyks išspręsti tik žemės ūkio sektoriaus jėgomis. Vis labiau norisi pradėti keiktis, eilinį kartą girdint dilemantiškus postringavimus, kad darbo našumas žemės ūkyje esąs labai žemas, o visas agrarinis sektorius neva sukuria tik menką valstybės bendrojo vidaus produkto (BVP) dalį. Akivaizdu, kad tokių teiginių platintojai jau seniai panašūs į arklius, kuriems uždėti akidangčiai, kad šie nematytų nieko, kas vyksta šalia kelio. Užmiesčio vietovių vaizdiniai jų sąmonėje vis dar remiasi kelių dešimtmečių senumo patirtimi (kai jie patys bėgo „iš to kaimo“), miestuose savo dienas leidžiančių senelių pasakojimais arba praėjusio šimtmečio grožine literatūra.

Per pastaruosius du dešimtmečius agrariniame sektoriuje įvyko tikra revoliucija: ūkiuose įdiegtos naujos, ypač sparčios technologijos, stambesni ūkininkai baigia apsirūpinti nauja technika, kuri leidžia pagrindinius darbus atlikti dešimt ar net penkiasdešimt kartų greičiau. Šiai technikai aptarnauti reikia daug mažiau darbo jėgos, juo labiau – menkai kvalifikuotos, turinčios tik sovietinių laikų patirtį. Todėl bet kokie bandymai išspręsti užmiesčio vietovių gyventojų užimtumo problemą agrarinio sektoriaus jėgomis yra pasmerkti nesėkmei. Raginimai vietos bendruomenėms prisidėti kuriant darbo vietas yra naivūs, ištupėti seniai nuo tikrovės atitrūkusių valdininkų kabinetuose. Nei pinant krepšius, nei lipdant molines figūreles, nei užsiimant vadinamaisiais etnografiniais amatais (su tikrąja etnografija dažniausiai neturinčiais nieko bendra) pastaraisiais metais pristeigtuose „amatų centruose“, šios sudėtingos problemos nebus išspręstos.

Prieš kelias dienas Žemės ūkio ministerijos interneto svetainėje paskelbtame pranešime „Kaimo bendruomenės šiemet prašo 1,2 mln. eurų paramos“ sakoma, kad programos LEADER ir žemdirbių mokymo metodikos centras „užregistruo 383 kaimo bendruomenių paraišką, kurios siekia gauti finansavimą pagal 2016 metų nacionalinės paramos kaimo bendruomenių veiklai planą“. Pažymėta, kad šiais metais „bendruomenių prašoma suma yra net pusę milijono eurų mažesnė (pernai pareiškėjai prašė 1,7 mln. eurų)“. Kam bus išleista ši, beje, gana kukli suma? Pranešime nurodoma,

kad 104 paraiškose bendruomenės prašo finansuoti „tradicinius arba kaimo vaikų bei jaunimo bendruomeniškumui ir pilietiškumui ugdyti skirtus renginius“, 161 paraiška skirta „viešųjų erdvių sutvarkymui“, 118 – bendruomenių „materialinės bazės sutvarkymui“. Įdomu, kad pinigų prašoma mažiau, nors ir prekių, ir paslaugų kainos labai „sumaniai“, t. y. vos po kelis centus per savaitę, kyla. Kodėl? Nebėra kam prašyti, nebėra kam užsiimti ir tų „smulkių projektų“, kuriems skiriama „iki pusantro tūkstančio eurų“, rengimu ir vykdymu?

Taigi, tirpstančios bendruomenės ir toliau darys tai, ką jos dar šiek tiek sugeba: organizuos „kraštiečių susibūrimus“, švės Jonines ir Žolines, tvarkys bendruomenių centrų (gana dažnai įrengtų apleistuose „kultūros namuose“ arba uždarytose mokyklose) patalpas. Paskui jos prašys, kad savivaldybių administracijos skirtų pinigų sutvarkytoms patalpoms ir erdvėms kasdien prižiūrėti, šildyti, signalizacijai įvesti ir pan. O kiek darbo vietų kaimuose ir miesteliuose bus sukurta, panaudojus šių projektų lėšas – tą milijoną eurų? Kaip sakoma, „nulis sveikų“? Viename iš labiausiai tuštėjančių Šiaulių apskrities rajonų išanalizavome per tris dešimtis pastaruosiu metu įgyvendintų bendruomeninių projektų. Tik dviejuose iš jų buvo tikimasi sukurti naujų darbo vietų. Rezultatas – sukurtos „net“ 3 darbo vietos. Taigi, teks pripažinti, kad prieš porą metų garsiai išreklamuotas programos LEADER posūkis – orientacija į verslo plėtrą užmiesčio vietovėse – jokių ryškesnių teigiamų pereinamųjų, sprendžiant užimtumo problemą, neįgyvendino.

Nutraukti beatodairišką lėšų švaistymą pašalpoms, kuris lemia tik dar didesnę šių vietovių ekonominę, kultūrinę ir politinę atskirtį, ir įdarbinti darbo neturinčius jų gyventojus galima tik steigiant alternatyvias neagrarinio verslo – pramonės ir paslaugų – įmones. Dėl šios krypties teks visiškai pakeisti požiūrį į daugiau kaip 97 proc. Lietuvos teritorijos ir joje dar likusius darbingus žmones: organizuoti gyventojų perkvalifikavimą, sutvarkyti itin apleistą vietinių kelių tinklą, vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo sistemas, parengti šiuolaikiškų ekologiškų energetiškai taupių gyvenviečių plėtros projektus, optimaliai panaudojant atsinaujinančius energijos šaltinius. Teks keisti požiūrį ir į šių vietovių švietimo bei kultūrinės veiklos plėtotę, pritraukti naujų investicijų ir kartu su industrinės veiklos plėtra skatinti jaunų, išsilavinusių žmonių įsikūrimą, nutraukti ten dar veikiančių mokyklų, sveikatos apsaugos ir gyventojų saugumo institucijų uždarinėjimą.

Jau seniai laikas suskaičiuoti, ne kiek biudžeto lėšų tariamai sutalpė vadinamieji „optimizuotojai“, o kokį nuostolį jų veikla padarė tam pačiam biudžetui. Kiek prarasta pastatų ir įrangos, kiek suniokota bendrojo naudojimo erdvių, pavertus jas dykvietėmis? Kas leido taip naikinti valstybės turtą ir neviltyje palikti jos gyventojus, kas sėjo abejingumą ir apatiją, vis didesnį tarpusavio nepasitikėjimą ir netikėjimą ateitimi, vis didėjantį atotrūkį tarp visuomenės ir jos pačios išrinktos valdžios? Puikiai žinoma, kad nuosmukis nebūna begalinis. Ekonominiai procesai vystosi sinusoide ir po nuosmukio visada seka pakilimas. Tai kuris iš dabartinių „optimizuotojų“ išdrįs suskaičiuoti ir pripažinti, kiek kainuos įrengti bendrojo lavinimo mokykloje fizikos, chemijos ir biologijos kabinetus, technologijų mokymo dirbtuves, sporto salę, stadioną, kiek reikės lėšų, norint atkurti jau 10–15 metų apleistą mokyklą arba vietoje styrančių jos griuvėsių pastatyti naują? Juk prasidėjus ūkio pakilimui, neišvengiamai reikės ir naujų mokyklų, ir vaikų darželių, ir ambulatorijų.

Jau ir dabar galima suburti labai pajėgias užmiesčio ekonomikos atkūrimo grupes, tam sutelkiant mūsų universitetuose parengtus kaimo raidos tyrėjus, gebančius parengti strategijas, pagrįstas realiomis vietinių gamtos, infrastruktūros ir žmoniškųjų išteklių panaudojimo galimybėmis. Laikas nusiimti akidangčius ir pamatyti plačiau, negu kelių kilometrų atstumu nuo automagistralės Vilnius–Kaunas–Klaipėda.

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Mokyklose – karjeros specialistai

Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Švietimo įstatymo pataisą, kuriomis nutarta nuo 2017 m. sausio 1 d. įtvirtinti karjeros specialisto pareigybę. Pagal priimtus pakeitimus, karjeros specialistas bus asmuo, teikiantis profesinio informavimo ir konsultavimo, ugdymo karjerai paslaugas. Karjeros specialistai šias paslaugas teiks bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo ir kitose švietimo įstaigose, aukštosiose mokyklose, profesinio orientavimo centruose ir kitose institucijose. Jie turės palaikyti ryšius su darbdaviais, konsultuoti profesinio mokymo įstaigų mokinius ir aukštųjų mokyklų studentus dėl darbo galimybių pagal įgyjamą kvalifikaciją, dalyvauti vykdant baigusių profesinio mokymo ir studijų programos asmenų karjeros stebėseną.

Studijų finansavimas išlieka stabilus, didinamas priėmimas į informacinių technologijų specialybes

Vyriausybė patvirtino valstybės finansavimą 2016 m. pirmakursių studijoms aukštosiose mokyklose pagal studijų sritis. Tenkinant darbo rinkos ir valstybės poreikius, IT studijų vietų skaičius šiemet didinamas 50 proc. (darbdavių atstovai prašė jų skaičių didinti net 300 proc.). Lyginant su praėjusiais metais, 5 proc. mažinamas vietų skaičius kitose studijų srityse, nors bendras abiturientų skaičius mažėja beveik 10 proc. Priėmimui į aukštąsias mokyklas šiemet numatyta 8,041 mln. eurų: universitetuose – 5,137 mln. eurų, kolegijose – 2,904 mln. eurų. Daugiausia lėšų tenka technologijos mokslų studijoms: universitetuose – 29,8 proc., kolegijose – 42,4 proc. Biomedicinos mokslams universitetuose atiteks 15,1 proc., o kolegijose – 23,2 proc., fiziniams mokslams atitinkamai – 21,5 ir 5,1 proc. Bendras studijų vietų skaičius mažės tik 2,2 proc. Numatoma, kad valstybės finansavimą gaus 14,3 tūkst. pirmakursių.

Šiemet dar didesnis dėmesys skiriamas valstybės užsakymui per tikslinį finansavimą. Siekiant užtikrinti efektyvų valstybės lėšų naudojimą ir reikalingų specialistų rengimą, šiemet tiksliniu būdu bus finansuojamos būsimųjų pedagogų studijos. Dalis 2016 m. priėmimui numatomų lėšų kaip ir anksčiau bus skiriama per studijų krepšelius, kita dalis – per tikslinį studijų finansavimą. Iš pedagoginėms studijoms preliminariai numatomų 320 vietų apie 120 vietų planuojama skirti tiksliniu būdu. Tikslinės vietos pedagoginėms studijoms bus skiriamas savivaldybėms konkrečiai pagrindus mokytojų poreikį šalies mokyklose.

Didinamos socialinės stipendijos

Švietimo ir mokslo ministerijos siūlymu Vyriausybė priėmė sprendimą dėl socialinių stipendijų didinimo nuo 114 eurų iki 123,5 euro. Tai sudarys geresnes sąlygas siekti mokslo studentams iš nepasiturinčių šeimų, taip pat neigaliesiems ir našlaičiams. Į socialines stipendijas gali pretenduoti visų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai – studijuojantys valstybinėse ir nevalstybinėse aukštosiose mokyklose, gaunantys valstybės finansavimą ir už studijas mokantys savo lėšomis. Socialinės stipendijos mokamos studentams, kurių šeimos turi teisę gauti socialinę pašalpą, taip pat neigaliesiems ir našlaičiams. Pastaraisiais metais finansinė parama studentams didinama sistemaiškai. Nuo 2016 m. rugsėjo beveik ketvirtadaliu – 24 proc. – augs lėšos skatinamosioms stipendijoms. Nuo 2015 m. spalio 1 d. 25 proc. padidintos doktorantų stipendijos.

Neformaliojo švietimo krepšelio finansavimas – iš ES struktūrinių fondų

Vyriausybė patvirtino Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos pakeitimus, kuriuose numatyta, kad neformaliojo švietimo krepšelis nuo balandžio 1 d. bus finansuojamas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Taip pat Vyriausybė pritarė nuostatai mažinti mokyklų valdymui skiriamą lėšų dalį. „Jokios įtakos finansavimo šaltinis mokiniui, pasirinkusiam neformaliojo švietimo veiklą, neturės, nenukentės ir neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai. Priešingai – tikimės, kad tai leis išplėsti vaikų neformaliojo švietimo galimybes“, – teigia švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė.

Nuo šio rugsėjo 1 d. mokyklos ugdymo procesui organizuoti ir valdyti galės būti skiriama ne daugiau kaip 10 proc. nuo lėšų, skirtų ugdymo planui įgyvendinti, išskyrus kaimo gyvenamojoje vietovėje esančias mokyklas, turinčias iki 120 mokinių, kurioms numatoma ne daugiau kaip 13 proc. lėšų, skirtų ugdymo planui įgyvendinti. Ne mažiau kaip 4 proc. lėšų turės būti skiriama psichologinei, specialiajai pedagoginei, specialiajai ir socialinei pedagoginei pagalbai organizuoti bei paslaugoms apmokėti. *Parengta pagal Švietimo ir mokslo ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus*

AKTUALIAUSIA TEMA

Kaip išlikti?

Seime vykusioje konferencijoje „Kaip mums išlikti? Ar įmanomas nacionalinis susitarimas, kad Lietuva neišsivaikščiota?“ Migracijos komisija, Lietuvos mokslų akademija ir nevyriausybinė organizacijų atstovai pasirašė rezoliuciją „Dėl valstybės demografinės politikos siekiant valdyti emigracijos ir reemigracijos procesus“ ir tolesnio bendradarbiavimo sutartį.

Rezoliucijoje akcentuojama, kad 2015 m. birželio 30 d. pasirašytas Nacionalinis parlamentinių partijų susitarimas dėl emigracijos yra nepakankamas. Seimui ir Vyriausybei siūloma **emigraciją ir demografinę krizę pripažinti viena iš valstybės valdymo problemų, lemiančių spartų tautos nykimą**. Reemigraciją ir demografinės būklės normalizavimą būtina paskelbti **prioritetiniu nacionaliniu klausimu**, kurį būtina nedelsiant spręsti.

Rezoliucijoje kviečiama neatidėliojant pradėti telkti visus valstybės piliečius ir institucijas – į šį procesą įtraukti visas partijas ir visuomeninius judėjimus, valdžios institucijas, mokslo ir švietimo įstaigas, Katalikų bažnyčios ir kitų religinių konfesijų bei organizacijų atstovus, visus aktyvius ir

Seime įvykusios konferencijos „Kaip mums išlikti?“ dalyviai. Olgos Posaškovos nuotr.

kūrybingus žmones, visus turimus išteklius. Raginama Seimo Migracijos komisiją sutelkti visas pajėgas valstybės institucijas, mokslo ir švietimo įstaigas, įvairias organizacijas ir visuomenę ir parengti Seimo nutarimo projektą, kuriuo Vyriausybė būtų įpareigota nedelsiant sukurti Lietuvos piliečių reemigracijos skatinimo, emigracijos mažinimo, demografinės būklės stabilizavimo ir gyvenimo kokybės gerinimo programą, kurioje

būtų numatytos konkrečios šios programos įgyvendinimo priemonės, terminai ir finansavimo šaltiniai.

Konferencijoje migracijos klausimais dalyvavo beveik 150 asmenų iš įvairių institucijų, aukštųjų mokslo įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, visuomeninių judėjimų, tautinių bendrijų, taip pat verslo atstovai, jaunimo organizacijų atstovai. Konferencija buvo vienas iš „Europos savaitė 2016“ rengi-

nių, vykstančių Seime šių metų kovo–gegužės mėnesiais.

Balandžio 13 d., trečiadienį, 13 val. Lietuvos mokslų akademijoje surengta konferencija „Nestabdoma ir nesustabdoma emigracija“, kurią kartu su LMA organizavo Seimo Migracijos komisija. Ši konferencija buvo 2016 m. kovo 9 d. Seime vykusios kon-

ferencijos „Kaip mums išlikti? Ar įmanomas nacionalinis susitarimas, kad Lietuva neišsivaikščiota?“ tęsinys. Migracijos komisijos pirmininko Valdo Vasiliausko teigimu, „valstybė, išgyvenanti didelę demografinę krizę, iki šiol neturi aiškios ir veiksmingos emigracijos mažinimo programos, nors išvykstanti darbingo amžiaus Lietuvos visuomenės dalis daro pražūtingą poveikį mūsų valstybės ateičiai“. Parengta pagal LRS pranešimus

Foto reportažas

Vienos kaimiškosios gyvenvietės vaizdai

Nuniokota emigranto sodyba

Iš apleistos sodybos šulinio niekas nebesemia

Buvęs kultūros centras - buvusi (jau uždaryta) mokykla

Šioje sodyboje jau seniai niekas nebegyvena.

J. Jasaičio nuotr.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Seimas svarsto naująjį socialinį modelį.

Balandžio 12 d. Seimo posėdyje pradėtas socialinio modelio, kuris yra vienas didžiausių įstatymų paketų, svarstymas. Svarstymas prasidės nuo daug diskusijų tarp socialinių partnerių keliančio naujojo Darbo kodekso, dėl kurio įregistruota keli šimtai pasiūlymų. Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui apsvačius naujos redakcijos Darbo kodeksą, buvo atliktos visos statute numatytos procedūros. „Socialinis modelis – vienas svarbiausių ir reikšmingiausių šios Seimo kadencijos darbų, todėl svarstymas Seime turi labai didelę reikšmę, nors dar laukia ilgas kelias iki šių įstatymų galutinio patvirtinimo“, – sakė parlamento vadovė.

Siūlymas pereiti prie visuotinės karo prievolės.

Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos Seime narė Rasa Juknevičienė parengė ir įregistravo rezoliuciją „Dėl tinkamo ir visuotinio piliečių parengimo gynybai“, kuria „nustato būtinybę nuosekliai ir pasirošus pereiti prie nuolatinės visuotinės karo prievolės, kviečiant jaunuolius ją atlikti tuojau po vidurinio mokslo baigimo ar

sulaukus 18 metų amžiaus“. „Tokia iniciatyva kilo įvertinus privalomosios karo tarnybos sugrąžinimo patirtį per pastaruosius metus ir pripažinus, kad atsitiktinės loterijos principas nesulaukė didžiosios dalies visuomenės pritarimo. Registruodama šią rezoliuciją, tikiuosi pradėti diskusiją, kaip ateityje bus formuojamas parengtas rezervas. Norėtusi, kad politinės partijos ir jų atstovai Seime

atsakingai svarstyty, kaip toliau bus rengiama visuomenė krašto gynybai“, – teigia R. Juknevičienė.

Rezoliucijoje pabrėžiama, kad Rusijos agresyvių politikos keliama grėsmė tiek viso regiono, tiek ir Lietuvos saugumui yra ilgalaikė, galinti tęstis keletą artimiausių dešimtmečių ir jos atgrasymui reikia akivaizdus praktinio pasirengimo ne tik ginkluo-

tai, bet ir visuotinei gynybai. Dokumentu Vyriausybei siūloma „iki š. m. gegužės 1 d. atlikti reikalingus skaičiavimus, per kiek laiko krašto apsaugos sistema būtų pasirėngusi pereiti prie visuotinės karo prievolės sistemos ir iki š. m. rugsėjo 10 d. pateikti Seimui reikalingas perėjimui prie visuotinės karo tarnybos įstatymų pataisas“.

Parama Šiaulių universitetui

Šiaulių miesto savivaldybė šių metų biudžete Šiaulių universitetui skyrė 48 tūkst. eurų. Komisijos sprendimu lėšos paskirstytos penkioms veikloms. Numatoma, kad 30 tūkst. eurų bus skirta geriausiai besimokančių studentų, savo ateitį siejančių su Šiaulių miestu, vardinėms stipendijoms. 9 tūkst. eurų skirta Šiaulių istorinės ir kultūrinės atminties žemėlapiui sukurti. Šis žemėlapis yra skiriamas Lietuvos valstybės šimtmečiui, kuris bus minimas 2018 m. Žemėlapių rengia Šiaulių universiteto Istorijos ir filosofijos katedra. Projekto vadovai – prof. Rita Trimonienė ir ŠU MI doc. Simonas Strelcovas.

Šiaulių miesto meras Artūras Visockas ir Šiaulių universiteto rektorius prof. Donatas Jurgaitis

3,5 tūkst. eurų skirta dar vienam Istorijos ir filosofijos katedros projektui „Istorinis tyrimas dėl Pročiūnų žudynių ir palaidojimo vietos“ (vad. doc. S. Strelcovas). 3 tūkst. eurų numatyta skirti projektui „OPEN DATA“ įgyvendinti. Projekto rengėja – ŠU Programų sistemų katedra (vad. doc. Egidijus Paliulis). 2,5 tūkst. eurų atiteks Botanikos sodui už Šiaulių m. žaliųjų erdvių konsolidavimą ir koordinavimą. Šiaulių universiteto Komunikacijos ir rinkodaros tarnybos informacija

Aukštųjų mokyklų tinklo ir jų finansavimo pokyčiai

Pertvarkyti aukštųjų mokyklų tinklą įvedant būtinus minimalius reikalavimus universitetams ir kolegijoms, keisti mokslo ir studijų finansavimo sistemą bei studijų akreditavimo tvarką. Tokiems švietimo ir mokslo ministerijos siūlymams dėl mokslo ir studijų kokybės gerinimo pritarė Vyriausybės strateginiame komitete. „Iki birželio 1 d. parengsime mokslo ir studijų kokybės gerinimo koncepciją ir veiksmų planą“, – sakė švietimo ir mokslo viceministrė S. Kauzonienė.

Strateginiam komitetui pritarus, bus rengiami pertvarkai vykdyti reikalingi teisės aktai. Kaip pabrėžia ekspertai, pagrindiniai mokslo ir studijų sistemos iššūkiai šiuo metu yra neefektyviai veikiantis mokslo ir studijų tinklas, demografinė duobė, nepakankama mokslo ir studijų kokybė ir menkas tarptautinis konkurencingumas.

Aiškiau apibrėžiama, kas yra universitetas ir kolegija

Švietimo ir mokslo ministerija siūlo įteisinti išsamesnius universiteto ir kolegijos apibrėžimus dėl jų misijos visuomenėje bei kriterijus, kuriais remiantis vertinama aukštosios mokyklos atitiktis statusui: dėl skaičiaus studijų sričių, kuriose vykdomos studijos, rei-

kalavimų, dėl mokslinių tyrimų lygio, mokslo ir studijų tarptautiškumo, bendradarbiavimo su verslu, mokslinių tyrimų ir studijų infrastruktūros, priimamų studentų kompetencijos, absolventų įsidarbinamumo lygio.

Siūloma, kad universitetuose mokslinių tyrimų lygis būtų pripažįstamas kaip stiprus tarptautiniu mastu, o pajamos iš mokslo rezultatų komercinimo sudarytų ne mažiau kaip 5 proc. universiteto pajamų. Stojamasis balas būtų ne mažesnis nei 3. Bent 70 proc. absolventų turėtų užimti aukštojo išsilavinimo reikalaujančias pareigybes. Dėstytojų, einančių antraeilės pareigas, skaičius siektų ne daugiau nei 50 proc. Studijos ir moksliniai tyrimai turėtų būti vykdomi ne mažiau kaip keturiose studijų srityse iš šešių. Studentų mobilumas siektų bent 5 proc.

Kolegijoms – privalomas bendradarbiavimas su regiono darbdaviais

Kolegijoms siūlomi minimalūs reikalavimai numato, kad ne mažiau nei 70 proc. absolventų turėtų užimti aukštojo išsilavinimo reikalaujančias pareigybes. 30 proc. dėstytojų turi turėti praktinio darbo patirtį. Studijų programos turi atitikti regiono poreikius – darbdaviai turėtų sudaryti ne mažiau

kaip 50 proc. studijų programų komitetų narių, dėl studentų praktikų būtų privalomos sutartys su regiono darbdaviais. Stojamasis balas būtų ne mažesnis nei 2. Teorinius kursus skaitantys dėstytojai turėtų būti mokslininkai, dirbantys kartu su universitetais ar mokslo institutais. Dėstytojai turėtų gebėti konsultuoti regiono valdžią ir verslininkus jiems aktualiais inovacijų diegimo klausimais. Einančių antraeilės pareigas dėstytojų skaičius turėtų siekti ne daugiau nei 60 proc. Studentų mobilumas turėtų būti bent 5 proc.

Akreditavimo pertvarka

Siekiant išvengti studijų programų smulkinimo, plane numatoma studijų akreditavimo pertvarka – pereiti nuo atskirų studijų programų prie kryptių vertinimo ir akreditavimo. Akredituojant studijų kryptis, siūloma nustatyti minimalius rodiklius dėl būtino mokslinės veiklos lygio, reikalavimų moksliniam pedagoginiam personalui, mokslinių tyrimų ir studijų infrastruktūros, bendradarbiavimo su verslu, dėstytojų pedagoginių kompetencijų, absolventų įsidarbinamumo. Siūloma, kad studijų finansavimas būtų skiriamas tik studijoms, atitinkančioms kokybės ir rentabilumo bei absolventų įsidarbinamumo reikalavimus, o

bazinis finansavimas priklausytų nuo aukštosios mokyklos siūlomų studijų ir vykdomų mokslinių tyrimų kokybės.

Dabartinė mokslo ir studijų sistemos būklė

Pertvarkos poreikį rodo esamos mokslo ir studijų sistemos būklės analizė. Studentų skaičiui stipriai mažėjant, aukštųjų mokyklų skaičius išlieka stabilus, studijuoti priimami vis prasčiau pasirengę stojantieji. Studijų programų skaičius didėja, o studentų skaičius jose mažėja. Tik pusė 2013 m. absolventų po metų nuo studijų baigimo eina pareigas, kurioms reikia aukštojo išsilavinimo. Lietuvos mokslinis potencialas labai išbarstytas, kai kuriais atvejais – po labai mažas mokslininkų grupes skirtingose institucijose, todėl mažai konkurencingas tarptautiniu mastu. Nors pagal asmenų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, dalį 30–34 m. gyventojų amžiaus grupėje Lietuva pirmąją ES, pagal Europos inovacijų švieslentę užima tik 4–5 vietą nuo galo.

Nors Lietuvoje aukštajam mokslui tenkanti viešųjų išlaidų dalis viršija ES vidurkį, neefektyvus lėšų naudojimas finansuojant išskaidytą potencialą neleidžia pagerinti studijų kokybės, pasiekti tarptautinėje erdvėje konkurencingo mokslo, padidinti akademinio personalo atlyginimų. ■

Kauno technologijos universitetas įsigijo ISM Ekonomikos ir vadybos universiteto kontrolinį akcijų paketą

Kauno technologijos universitetas 2016 m. kovo 31 d. užbaigė ISM Ekonomikos ir vadybos universiteto kontrolinio akcijų paketo įsigijimo sandorį ir perėmė beveik 79 proc. akcijų kontrolę. Abu universitetai ir toliau savarankiškai vykdyt savo veiklą. Studentai įgis tos aukštosios mokyklos, kurioje studijuoja, diplomus. Akcijų įsigijimo sutartis buvo pasirašyta 2015 m. gruodžio pabaigoje. Šių metų kovo 15 d.

Konkurencijos taryba priėmė nutarimą, kuriuo leido KTU įsigyti kontrolinį ISM akcijų paketą. Į sėkmingai ir pelningai veikiančio ISM, kuris, auditorių vertinimu, yra „sveika“ organizacija, akcijas KTU investavo beveik 3,5 mln. eurų nuosavų lėšų.

Tikimasi, kad tarptautinį pripažinimą pelniusių lyderiaujančių universitetų partnerystė padės išnaudoti abiejų aukštųjų mokyklų potencialą bei stipriąsias puses ir

dar labiau garsinti jų vardus, kuriant tarpdalykines rinkos poreikius atliepiančias studijų programas, pritraukiant gabius Lietuvos ir užsienio studentus, dėstytojus, tyrėjus. Valstybinių ir privačių aukštųjų mokyklų bendradarbiavimas įvairiomis formomis – įprastas reiškinys Europoje ir JAV, siekiant kelti studijų ir mokslo kokybę, telkti pajėgas bendriems projektams, atverti naujas tyrimų ir studijų galimybes.

ISM Vadybos ir ekonomikos universitetą 1999 m. įsteigė didžiausia Norvegijos ir antra pagal dydį Europos verslo mokykla „BI Norwegian Business School“. ISM vertinamas kaip viena geriausių Baltijos šalyse verslo ir vadybos mokyklų, pelniusi tarptautinį pripažinimą. *Parengta pagal KTU Viešosios komunikacijos skyriaus pranešimą* ■

MOKSLO IR VERSLO PARTNERYSTĖ

Konferencija apie naujas ūkininkų bendradarbiavimo galimybes

Dr. Nelė JURKĖNAITĖ

Balandžio 8 d. Lietuvos mokslų akademijoje įvyko Žemės ūkio ministerijos finansuota konferencija „Naujos ūkininkų bendradarbiavimo galimybės“. Konferencijos organizatoriai – Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcija ir Lietuvos mokslų akademijos skyrius „Mokslininkų rūmai“ – siekė atkreipti visuomenės dėmesį į ūkininkų bendradarbiavimo aktualijas. Renginys subūrė politikus, mokslininkus, ūkininkų ir vartotojų bendruomenių atstovus, besidominančius šiuolaikiškoms bendradarbiavimo galimybėmis ir gerosios patirties pavyzdžiais Lietuvoje.

Mokslinėje diskusijoje dalyvavo Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto (LAEI),

Konferencijos dalyviai Lietuvos mokslų akademijoje. A. Jedik nuotr.

Aleksandro Stulginskio universiteto ir MB „Rinkodara“ atstovai. LAEI direktorė dr. Rasa Melnikienė aptarė mažųjų ūkių vaidmens problematiką valstybės agrariniame sektoriuje ir akcentavo jų svarbą vietinės rinkos formavimui. Renginio dalyviai galėjo įvairiais aspektais palyginti skirtingų dydžių ūkius ir jų kuriamą vertę. Aleksandro Stulginskio universiteto doktorantė Lina Lau-

raitienė pristatė trumpų tiekimo grandinių privalumus ir trūkumus, kuriant ryšius tarp vartotojo ir gamintojo. MB „Rinkodara“ direktorius Žilvinas Freigofas pasidalijo išvalgomis apie ūkių rinkodaros formavimą ir pateikė praktinių patarimų, kaip galima sutaupyti lėšų ir padidinti rinkodaros strategijos veiksmingumą.

Žemės ūkio ministerijos Kaimo plėtros departamento Tautinio paveldo ir mokymo skyriaus vedėja Regina Voverytė-Šimkienė konferencijos dalyviams pristatė 2014–2020 m. Lietuvos kaimo plėtros programos galimybes, skirtas trumposioms tiekimo grandinėms, smulkiesiems ūkiams ir jų bendradarbiavimui remti. Ūkininkai aktyviai domėjosi naujų paramos schemų teikiamomis galimybėmis, aptarė smulkiųjų ūkių bendradarbiavimo formas, neįeinančias į 2014–2020 m. Lietuvos kaimo plėtros programą, tačiau itin aktualias ūkininkams. Buvo akcentuota, kad ūkininkams reikia kooperuotis ne tik

gamybos, bet ir pardavimo stadijoje.

Sėkmingo bendradarbiavimo praktikos patirtimi pasidalijo ir ūkininkai, ir vartotojų bendruomenės. Ūkininkės – Genutė Sakalauskienė (asociacijos „Tymo turgelis“ direktorė) ir Vaiva Buliauskienė – bei Bilso bendruomenės pirmininkė Gražina Augustienė papasakojo apie gamintojų bendradarbiavimo iššūkius, įveikiant kelią iki galutinio vartotojo, ir pasidalijo asmenine patirtimi, formuojant tiekimo grandines. Vartotojų bendruomenių atstovai – asociacijos „Viva sol“ valdybos pirmininkas Kęstutis Navickas, VšĮ ekologiškų sprendimų centro „Bobos daržas“ vadovė Vaida Olšauskytė-Skorupskienė – bei LAEI tyrėja Aldona Stalgienė, administruojanti vartotojų bendruomenę svetainėje www.kaimasinamus.lt, pasidalino bendruomenių kūrimo patirtimi ir išsakė savo lūkesčius apie ūkininkų ir vartotojų bendradarbiavimo gerinimo kryptis. ■

GAMTOSAUGOS BARUOSE

Ekologinis kompensavimas: nukirtę medį, turėtum medį ir pasodinti

„Visi dalykai, kuriuos mieste matome per langą ir įvardijame kaip „gamta“, yra sukurti žmogaus. Žiūrėdamas iš socialinių mokslų pozicijos, manau, kad gamta yra kūryba“, – sako Jesperas Perssonas. Švedas mokslininkas, kraštovaizdžio architektas kartu su Kauno technologijos universiteto socialinių, humanitarinių mokslų ir menų tyrėjais kuria ekologinio kompensavimo gaires. Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo projekto „Ekologinio kompensavimo suvokimas ir praktikos: miestų infrastruktūros projektai Lietuvoje ir Švedijoje“ (EnCom) metu tiriama, kaip miestų infrastruktūros projektų rengėjai supranta ekologinio kompensavimo idėją, ir kokios egzistuoja tokio kompensavimo praktikos Lietuvoje ir Švedijoje.

Pasak projekto vadovės, Viešosios politikos ir administravimo instituto tyrėjos Aistės Balžekienės, ekologinio kompensavimo idėja – paprasta: nukirtę medį, turėtum medį ir atsodinti. Tačiau, nors Europos Sąjungoje jau daugiau nei 20 metų galioja ekologinio kompensavimo rekomendacijos,

Niuorko centrinis parkas

Švedijos žemės ūkio universiteto mokslininkas J. Perssonas.

Nukirtus medį, „išsiperkama“ pinigais

Pagal Lietuvoje galiojančią tvarką, pavyzdžiui, nukirtus medį, išmatuojamas jo kamieno skersmuo, ir į Savivaldybės aplinkos apsaugos fondą sumokama atitinkama pinigų suma. Šio fondo lėšos naudojamos apželdinimo ir kitoms aplinkos formavimo reikmėms. „Projekto, kurį vykdome kartu su partneriais, esmė – peržiūrėti dabar galiojančią praktiką ir pateikti rekomendacijas, kaip tai galėtų būti daroma“, – sako A. Balžekienė. Pasak KTU tyrėjos, ekologinis kompensavimas – tai žalios kompensavimas gamtai. „Mums vis dar atrodo keista, kad reikėtų kompensuoti žalą gamtai, tarsi vis dar nesuvoktume, kad ji nukenčia nuo mūsų poveikio.“

Sunaikinus ekosistemą, reikia atkurti jos vertybes

J. Perssonas, pristatydamas ekologinio kompensavimo idėją, kuria domisi jau 15

metų, teigia, kad svarbiausia čia – vertybės. „Vertybė yra tai, ką suteikia ekosistema, kuri sunaikinama: gali būti, kad ji tiesiog gražiai atrodo arba blokuoja triukšmą, arba yra vieta, kurioje žmonės leidžia savo laisvalaikį. Todėl pirmiausia, galvojant apie ekologinį kompensavimą, reikėtų savęs klausti, kas buvo sunaikinta, ir stengtis tai kompensuoti“, – sako švedų mokslininkas. Kitaip tariant, jeigu tam, kad pastatytume prekybos centrą, reikia sunaikinti parką, kuris bendruomenei buvo ir kultūrinė vertybė, ir laisvalaikio leidimo vieta, ir tam tikrų gyvūnų gyvenamoji vieta, reikėtų kompensuoti šias vertybes, sukuriant projektą, kuris atliktų visas šias funkcijas.

Sena, bet vis neįgyvendinama idėja

Pasak švedų mokslininko, kraštovaizdžio architekto, nors ekologinio kompensavimo idėja yra gana nauja – Švedijos įstatymuose ji atsirado 1991 m. – jo pėdsakų galima atrasti ir anksčiau. „1940–1950 m., statant hidroelektrines, buvo siekiama kompensuoti žuvininkystei, todėl buvo veisiamos žuvis.

Na, o dar anksčiau, XVII a., galiojo įstatymas, kad, nukirtus vieną karaliaus medį, reikia pasodinti du“, – pasakoja J. Perssonas. Mokslininkas teigia diskusijose su valdžios atstovais pastebintis požiūrį – daryti tik tiek, kiek liepia įstatymas ir ne daugiau; apie „gamtos kūrimo“ projektus nė nekalbama. Paprašytas įvardyti sėkmingą ekologinio kompensavimo atvejį, po ilgokos pauzės J. Perssonas atsakė: „Nežinau tokio.“

Vietoj medžių – gėlės?

Prieš porą metų Kaune tarp dviejų universitetų buvo atkurtas Studentų skveras. Jo idėja – suteikti vietai tokį vaizdą, koks matomas 1930–1935 m. nuotraukose. Idėjai įgyvendinti buvo iškirta aštuoniolika medžių. Vietoj jų atsirado gėlynai, suoliukai. Paklaustas, kam mieste reikalingi medžiai, J. Perssonas nusišypso: „Apie juos galėčiau kalbėti ilgai.“ Pasak jo, medžiai reikalingi mikroklimatui kurti, juose gyvena paukščiai ir vabzdžiai, jie padeda valyti orą, palaikyti požeminių vandenų balansą, gerina dirvožemį. Be to, gražiai atrodo.

Trūksta įstatymų

Ekologinis kompensavimas, pasak švedų mokslininko, efektyviausiai įgyvendinamas Vokietijoje. Ši šalis buvo ekologinio kompensavimo direktyvų Europos Sąjungoje diegimo iniciatorė. Deja, kol kas įstatymai tiek Švedijoje, tiek Lietuvoje leidžia jas apeiti. J. Perssono teigimu, sprendimo teisė, kaip kompensuoti sunaikintas gamtos vertybes, paliekama projekto vykdytojams. Pavyzdžiui, statant vėjo jėgaines, ekologinis kompensavimas vyksta tik savanoriškais pagrindais, nes nėra įstatymų, skirtų būtent šiai sričiai. „Būtent todėl yra svarbūs tarptautiniai tyrimai, jų pagrindu sukauptos mokslo žinios ir pasiūlymai, kuriuos galima pritaikyti bet kurioje Europos ar pasaulio šalyje. Keista – tiek daug kalbama apie tvarumą ir ekologiją, tačiau ekologinio kompensavimo mastai yra nepastebimai maži. Turėtume vykdyti didelius projektus, kurti naują gamtą“, – mano Švedijos žemės ūkio universiteto tyrėjas J. Perssonas.

Jesperas Perssonas (Švedijos žemės ūkio universitetas)

teisinis jų įgyvendinimo mechanizmas neveikia nei Lietuvoje, nei Švedijoje. „Manau, kad žmonės per siaurai mąsto. Švedijoje tai vadiname „ekonomizmu“, t. y. visiems rūpi tik pinigai, mažai kas galvoja apie ateitį. Man geras ekologinio kompensavimo pavyzdys būtų naujo parko ar miško pasodinimas. Deja, geriausi mūsų parkai buvo pasodinti maždaug prieš 300 metų, o ekologinio kompensavimo projektai kol kas maži – apsiribojama iškastu vandens telkiniu ar pasodintais keliais medžiais“, – švedų patirtimi dalijasi

Kas slypi už pasiūlymo valyti ežerus cheminiu būdu?

Pasirodžius duomenims, kad Aplinkos apsaugos agentūra su Aplinkos ministerijos žinia planuoja Lietuvos ežerus valyti gamtai pavojingomis cheminėmis technologijomis, Seimo narys, Lietuvos žaliųjų partijos pirmininkas Linas Balsys kreipėsi į Aplinkos ministeriją ir Generalinę prokuratūrą. Įtariama, kad planuojamas naujas ežerų valymo metodas ne tik gali padaryti didelę žalą gamtai, bet ir už cheminio ežerų valymo metodo protegavimo gali slypėti korupciniai ryšiai.

L. Balsys teigia, kad „cheminis metodas pasaulyje ir Europoje paprastai taikomas išimtinai dirbtiniams, pramoniniams aušinimo baseinams prižiūrėti, bet jokių būdu ne gyviems gamtiniams ežerams. Žalieji, susipažinę su Aplinkos apsaugos agentūros užsakyta studija, rekomenduojančia Lietuvos ežerus valyti pripilant į juos fos-

forą surišančių chemikalų, įspėja, kad šis metodas gali padaryti didelę žalą žuvis, bioįvairovei ir neigiamai atsiliepti žmonių sveikatai. Net patys studijos autoriai teigia, kad, taikant šį metodą, ežere turės būti išnaikintos visos ežere gyvenančios dugnų rausiančios žuvis, tokios kaip karpiai, karšiai, lynai, karosai, šamai, unguniai, sazanai, nes kitaip technologija neveiks. Tai skamba nežmoniškai. „Be to, neišsivaizduoju, kaip galima būtų išnaudoti visas žuvis penkiasdešimties hektarų ar didesniame ežere. Todėl šiandien sunku prognozuoti, koks bus poveikis užaugusioms polialiuminio chlorido „dribsnių sluoksnyje“ žuvis ir sveikatai žmonių, kurie jas gaudo ir valgo“, – sakė L. Balsys.

Pasak parlamentaro, iki šiol baigiantys užpelkėti ežerai pastaruosius dešimt metų, naudojant Europos Sąjungos lėšas, sėkmin-

gai buvo valomi ir gilinami iš jų pašalinant užterštą ir perteklinį dumblą bei perteklinę augmeniją mechanškai. Per paskutinį dešimtmetį mechaniniu būdu buvo išvalyta apie 100 vandens telkinių. Jo teigimu, labai įtartina atrodo aplinkos apsaugos ministro ir Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus patvirtintas telkinių tvarkymo aprašas, šalia pasiteisinusio ir efektyvaus būdo vandens telkinius valyti mechaniniu būdu, įteisinantis ir daug abejonių keliantį, aplinkosaugos ekspertų viešai kritikuojamą ir niekada netaikytą vandens telkinių valymą cheminiu būdu.

Polialiuminio chloridas, kuriuo ir planuojamas cheminis ežerų apdorojimas, suriša tik vandenyje esantį fosforą, tačiau nepašalina ir nesunaikina nei azoto, nei naftos produktų, nei kitų kenksmingų cheminių medžiagų, dėl kurių blogėja ežerų

būklė. Dumbblas po cheminio valymo iš ežero taip pat niekur nedingsta. Planuojama, kad 20 specialiai atrinktų ežerų cheminiu būdu bus išvalyti už 20 mln. eurų, kurių didžiąją dalį padengs Europos Sąjungos fondai. Už tokią pačią sumą 2007–2013 m. įprastu mechaniniu būdu buvo išvalyta 4 kartus daugiau ežerų, nei planuojama šiuo metu tai padaryti cheminiu būdu. „Man tai panašiau ne į efektyvesnes ežerų valymo būdų paieškas, o į suinteresuotų asmenų ir įmonių bandymą pasipiniguoti“, – sakė L. Balsys.

Kilus įtarimams dėl galimų korupcinių ryšių, Seimo narys Linas Balsys kreipėsi į Generalinę prokuratūrą, prašydamas inicijuoti tyrimą, kad būtų nustatyta, ar šioje istorijoje nėra nusikalstamos veikos požymių. Parengta pagal LR Seimo pranešimą

„Išmanusis“ termometras

Studentų sukurtas naujoviškas gaminyš Kauno technologijos universiteto TU Elektros ir elektronikos fakulteto komandai „Clever Frost“ ne tik garantavo pergalę startuolių dirbtuvėse „Hacker Games“, bet ir gali tapti naujo verslo pradžia. Ekspertus sužavėjo studentų sukurtas išmanusis belaidis termometras, pranešantis apie šaldiklyje įdėto gėrimo temperatūrą į mobilųjį telefoną.

Startuolių dirbtuvės „Hacker Games“ – tai keletą dienų trunkantis renginys, kurio metu į bendrą kūrybinę erdvę susirenka gambiausi šalies jaunieji antreprenieriai, programinės įrangos kūrėjai ir inžinieriai. Jų užduotis – per trumpą laiką sukurti drąsius ir naujoviškus produktus. Šiame „Santakos“ slėnyje vykusiame renginyje „Hardware Track“ kategorijoje nugalėjusi minėta Kauno technologijos universiteto komanda sukūrė bevielį termometrą, kuris gali išmatuoti šaldiklyje esančio gėrimo skardinės arba butelio temperatūrą ir, gėrimui atšalus iki reikiamos

Laimėtojų komanda. Iš kairės į dešinę: Laurynas Volkavičius, Rokas Stankus, Paulius Morkūnas, Kristina Petravičiūtė, Donatas Miklušis, Mindaugas Čepėnas

temperatūros, apie tai „WiFi“ belaidžiu ryšiu informuoti vartotoją per specialią mobiliąją programėlę arba interneto svetainę.

Šiose varžybose universitetui atstovavo Elektronikos katedros studentai Mindaugas Čepėnas, Paulius Morkūnas, Laurynas Volkavičius ir Donatas Miklušis. Vaikinas talkino VDU trečiojo kurso studentė Kristina Petravičiūtė. „Mūsų komanda varžėsi kategorijoje, kurioje laimi geriausią techninį sprendimą pasiūlusi komanda. Svarbu yra ne tik sprendimas išspręsti realią problemą. Juo remiantis, sukurtos gaminio veikimo technologijos turi būti tinkamai techniškai įgyvendintos. Juk kas iš to, jei idėja – puiki, tačiau technologiniu požiūriu – utopiška. Čia reikia ne tik sugalvoti, bet ir įgyvendinti... per vieną savaitgalį“, – įspūdziais pasida-

lino laimėtojų komandos narys, ketvirtojo kurso studentas D. Miklušis.

Pasak komandos vadovo prof. Vytauto Markevičiaus, pergalę lėmė kūrybiškumas, puikūs techniniai gebėjimai ir, be abejo, originali idėja. „Visi komandos nariai, nors ir studijuojantys viename fakultete, yra ypač stiprūs tam tikrose srityse. Pavyzdžiui, Paulius yra programuotojas ir bevielių ryšių ekspertas, Laurynas – puikus konstruktorius ir projektuotojas, Rokui gerai braižyti, o Donatui – lituoti. Prie mūsų studentų vyriškos kompanijos prisijungusi Kristina yra puiki vadybininkė. Būtent visos šios kompetencijos ir pravertė siekiant pergalės“, – sėkmės formulę atskleidė Elektros ir elektronikos fakulteto profesorius V. Markevičius.

„Renginio metu pavyko užmegzti nemažai naujų ryšių, kurie leis ir toliau plėtoti savo idėją. Po šių varžybų rimtai susimąstėme apie verslo kūrimą. Juk tai, kad per keletą dienų galime sukurti ir įgyvendinti paklausą turintį produktą, reiškia, kad esame puiki komanda – kiekvieno sėkmingo verslo pagrindas“, – įsitikinęs studentas Donatas Miklušis. Parengta pagal KTU Viešosios komunikacijos skyriaus pranešimą

Su vartotoju bendraujantis bevielis termometras

Energiją taupančius namus projektuoja studentai

Energiją efektyviai taupantis pasyvus namas – džiaugsmas jo gyventojams ir tikras išbandymas architektams. Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto doktorantas Paulius Grigaliūnas atskleidė, kad, projektuojant tokį pastatą, svarbi ne tik statybos specialistų patirtis, bet ir žmonių gyvenimo būdas bei įpročiai. Jaunojo mokslininko teigimu, siekiant kuo geresnių energijos taupymo rezultatų, būtina rasti stiprų ryšį tarp architektūrinių ir inžinerinių namo sprendimų, atkreipti dėmesį į supančią aplinką ir pasirinkti optimalią pastato formą.

Gyvenamieji kambariai – pietinėje pusėje

„Pradėti reikėtų nuo tinkamo sklypo ir namo orientacijos pasaulio šalių atžvilgiu. Būtina atkreipti dėmesį į saulės šviesą galinčius užstoti statinius. Labai svarbus namo formos ir tūrio bei visų išorinių atitvarų santykis“, – pasakojo P. Grigaliūnas. Jis teigė, kad geometriškai pati efektyviausia pastato forma yra rutulys arba kubas. Žinoma, tai nereiškia, kad visi efektyvūs namai turi būtinai būti tokių formų, tačiau į jas atsižvelgti reikia. Sudėtingos architektūrinės formos reikalauja išskirtinio dėmesio projektuojant.

Specialistas taip pat paminėjo tokius reikalavimus, kaip mažas atitvarų šilumos laidumo koeficientas, padidintų šilumos srautų atitvaruose (šiluminių tiltelių) eli-

Iš kairės: dėstytojas Paulius Grigaliūnas, įdomaus sprendimo autorius studentas Mantas Zališka, bendrovės „Descon“ vadovas Mindaugas Dagys, Statybos ir architektūros fakulteto dekanas Žymantas Rudžionis

minavimas ar sandarumas. Ypač svarbu gyvenamuosius kambarius orientuoti į pietų, o laiptinę, vonios kambarius, drabužines, virtuvę – į šiaurinę pusę. Projektuojant langus, derėtų prisiminti seniai žinomas tiesas: teisingai ir kokybiškai pietų pusėje įrengti

langai saulėtomis žiemos dienomis tampa šilumos energijos šaltiniu. Svarbu nepamiršti iš lauko pusės numatyti aktyvias ar pasyvias priemones langams suteikti pavėšį vasarą. „Labai svarbus bendras projekto ir namo inžinerinių sistemų suderinamumas.

Renkantis namo konstrukcijos medžiagas, svarbu įvertinti, koks šilumos kiekis gali būti sukauptas įvairiose namo konstrukcijose, per kiek laiko jis atiduodamas, kaip greitai į pasikeitusias saulės apšvietimo sąlygas geba reaguoti priverstinio vėdinimo sistema ir kaip užtikrinama oro kokybė patalpose“, – teigė architektas.

Studentas suprojektavo penkiakampį namą

Nors suprojektuoti pasyvų namą – lengva užduotis net ir patyrusiems specialistams, tačiau originaliomis idėjomis ekspertus maloniai nustebino modulių „Individuali statyba“ pasirinkusių studentų idėjos ir brėžiniai. Praktinius studentų semestro darbus vertinusius ekspertus – KTU SAF dekaną Žymantą Rudžionį, jo asistentą Paulių Grigaliūną ir bendrovės „Descon“ vadovą Mindaugą Dagį – sužavėjo tai, kad būsimieji specialistai parengė įdomius architektūrinius sprendimus. „Galėčiau paminėti ypač efektyvius statybos inžineriją studijuojančio Manto Zališkos pasyvus namo projekto sprendimus. Penkiakampis dviejų aukštų namas suprojektuotas šlaite, didžiąją dalį pirmojo aukšto įrengiant grunte, kur suprojektuotos pagalbines patalpas, o pietinėje pusėje suprojektuoti dideli vitrininiai langai, už kurių išdėstytos erdvių gyvenamosios patalpos“, – apie geriausią semestrinį darbą

Lietuvos gynyboje – karininkai su magistro diplomais

Politiškai neramiais laikais krašto apsauga tampa itin svarbiu klausimu, prie kurio sprendimo turimais ištekliais prisideda ir aukštosios mokyklos. Jos vienija jėgas, siekdamas stiprinti Lietuvos kariuomenei reikalingų aukštos kvalifikacijos specialistų rengimą. Šių metų kovą, minint Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos išvakares, Vilniaus Gedimino technikos universitete pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. Norėdami užtikrinti aukštos kvalifikacijos tarpdisciplininių aviacijos specialistų parengimą, nuo šiol VGTU ir LKA vykdys bendras studijų programas.

„Pirmą kursą baigę būsiami karinių oro pajėgų kariai nuo antro kurso galės gretimai studijuoti ir VGTU Antano Gustaičio aviacijos institute siūlomas orlaivių pilotų, skrydžių vadovų ir inžinierių specialybes. Jie bus mokomi dirbti su šiuolaikinėmis informacinėmis valdymo ir specialiomis automa-

Būsimieji Lietuvos karininkai. VGTU fotoarchyvo nuotr.

tizuotomis sistemomis. Baigę studijas, tokie absolventai turės dvigubą išsilavinimą – įgis LKA karininko laipsnį ir VGTU magistro diplomą“, – informavo Antano Gustaičio aviacijos instituto direktoriaus pavaduotojas Jonas Vytautas Jusionis.

Sutarties pasirašyme dalyvavęs LKA atstovas plk. Raimundas Matulis pabrėžė, kad dabartinė geopolitinė situacija skatina susitelkti – tiek aukštojo mokslo, tiek saugumo srityje. „Dažnai diskutuojama, kur yra sąsaja tarp saugumo ir švietimo, universitetų. Tarp šių sričių neturėtų būti konkurencijos, svarstymų, kad saugumo reikia mažiau, švietimo – daugiau ar atvirkščiai. Mes visi iš esmės siekiame to paties tikslo – sukurti visuomenę, kurioje jaunimas norėtų mokytis, kurti, tobulėti ir būtų sukurtos tam sąlygos“, – sakė plk. R. Matulis.

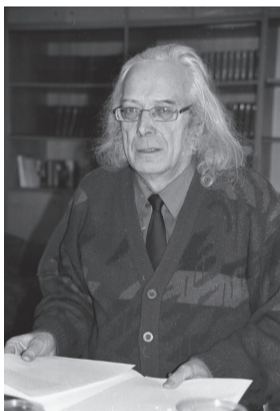
Universitetai susitarė ir dėl bendro gynybai skirtų technologijų tobulinimo, karinės įrangos kūrimo ir modernizavimo darbų: specializuotų automatizuotų imitavimo priemonių – taikinių, treniruoklių – kūrimo,

nuotoliniu būdu valdomų orlaivių ir kitų stebėjimo aparatų, ryšių, valdymo sistemų automatizuotos įrangos, kitų specialiosios paskirties išmaniųjų sistemų ir įrenginių kūrimo, modernizavimo ir tyrimų.

Vilniaus Gedimino technikos universitetas 2015–2016 m. „QS University Rankings: Emerging Europe and Central Asia“ reitinguose užėmė 45 vietą ir yra Lietuvos techninių universitetų lyderis. VGTU vykdė į darbo rinką orientuotas studijas ir atlieka daugybę įvairių mokslinių tyrimų bei eksperimentinės plėtros darbų. Jie vykdomi 14 institutų, 3 mokslo centruose, 33 laboratorijose. Universitete veikia moderniausias Rytų Europoje Civilinės inžinerijos mokslo centras ir didžiausia Lietuvoje Mobilųjų aplikacijų laboratorija. Turėdamas daugiau kaip 400 partnerių tarp užsienio aukštųjų mokyklų, VGTU suteikia plačias tarptautinių studijų ir praktikos galimybes. Parengta pagal VGTU Rysių su visuomene skyriaus pranešimą ■

NAUJŲ KNYGŲ SUTIKTUVĖS

Pirmieji Mažosios Lietuvos lietuviai Kanadoje

Algirdas Mikas ŽEMAITAITIS

Kaunas, Domas. (2015). Pirmieji Mažosios Lietuvos lietuviai Kanadoje. Išeivio Jurgio Kavolio 1891–1940 metų dokumentinis paveldas: šaltinių publikacija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 272 p.

Praėjusiais metais Vilniaus universiteto leidykla išleido istorinėmis nuotraukomis ir laiškų faksimilėmis iliustruotą knygą „Pirmieji Mažosios Lietuvos lietuviai Kanadoje“, kurią sudarė LMA tikrasis narys prof. habil. dr. Domas Kaunas. Jam talkino Audronė Matijošienė ir Vilija Gerulaitienė. Knygos leidimą parėmė Mažosios Lietuvos fondas (JAV, Čikaga).

Knygoje skelbiamas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios Kanados emigranto į tėviškę siųstų 92 laiškų ir su emigracija susijusių dokumentų rinkinys. Juos 1895–1923 m. rašė Klaipėdos apskrities Dėglių kaimo valstiečio sūnus Jurgis Kavolis (1865–1937). Laiškuose (kai kurių išlikę tik fragmentai) išsamiai aprašoma lietuvių emigrantų bendruomenė ir jos narių įsikūrimo bei gyvenimo sąlygos, aplinka (kalnai, upės, miškai, gyvenvietės), gamta ir pan. Ypač didelė šių dokumentų vertė yra juose pateikti duomenys, leidžiantys patikslinti emigracijos į Kanadą istoriją

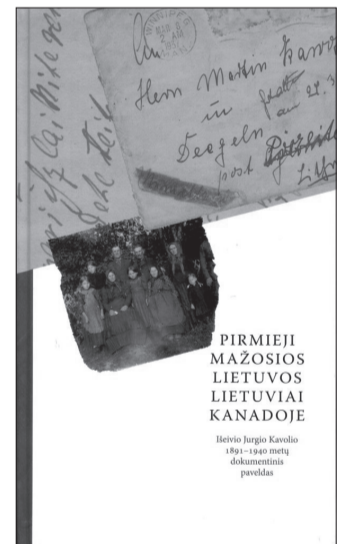
ir ją išsamiau nušviesti. Laiškai aktualūs ir kitais aspektais, pirmiausia kaip Mažosios Lietuvos lietuvių kalbos ir rašto, kaip laiškų dokumentinio paveldo paminklai. Laiškus išsaugojo Jurgio brolio Martyno (ūkio paveldėtojo) sūnus Martynas Kavolis (1901–1978), kaimo šviesuolis, fotografas, veiklus lietuvininkas, gyvenęs Kavolių gimtinės sodyboje. Juos apie 1975–1978 m. įsigijo šios knygos sudarytojas. Po šios knygos išleidimo laiškų originalai perduoti Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriui.

Jurgis Kavolis gimė 1865 m. birželio 5 d. Dėgliuose, esančiuose vos už poros kilometrų nuo tuometinės Vokietijos ir Rusijos imperijų sienos. Mirė vienišas (buvo išsiskyręs) 1937 m. kovo 7 d. Kanados Manitobos provincijos sostinėje Vinipege, kur gyveno kelis dešimtmečius. Jo tėvai: Kristupas Kavolis (Kristups Kawol), gimęs 1832 m. birželio 14 d. Stankaičiuose, ir Anė Keraitytė (Annike Kerate), gimusi 1831 m. spalio 25 d. Šilininuose. 1858 m. jiedu susituokė Priekulės bažnyčioje. Gimė septyni vaikai, iš kurių užaugo keturi. Šeima prasimaitino iš jos įsigyto menko – 5 ha – ūkelio. Iš laiškuose esančių liudijimų Jurgio mamos pasakojimuose išskyla jos kūdikystė ir jaunystė anapus Veiviržo upės esančiuose Stankaičiuose. Jos tėvų – Mikelio ir Urtės Keraičių – šeima savo žemės neturėjo, tad kėlėsi iš vieno kaimo į kitą, ieškodama sotesnio duonos kąsnio. Šilininuose gimė Marike (1830), Annike (1831), Mikkelis (1833), Macaičiuose – Ilze (1836), Stankaičiuose – Martins (1839), Jurgis (1844) ir Švilpiuose – Jokubs (1846).

Nėra aiškios Jurgio emigracijos į Kanadą priežastys. Iki išvykdamas jis dirbo tėvų ūkyje. Viena galima priežastis – socialinė. Nėdelės pajamos iš mažo tėvų ūkelio negalėjo keturiems sūnams užtikrinti pragyvenimo ir garantuoti ateities. Kita priežastis – teisminis persekiojimas: gal dėl vengimo atlikti karinę tarnybą, nelegalios emigracijos, gal dėl kokio nors administracinio nusižengimo. Nors ir norėjo aplankyti gimtinę, tačiau bijojo galimo arešto, juo labiau kad, kaip liudija jo laiškai, ir žandaras namiškių teiravosi, ar Jurgis nežada sugrįžti.

Atplaukęs į Kanadą, Jurgis Kavolis nesukbėjo pasirinkti būsimo gyvenimo būdo. Vėlai vedė vokiečių, vaikų nesusilaukė. Daugelis kaimiečių paprastai tapdavo ūkininkais, nes derlinga žemė buvo dalijama nemokamai.

Atplaukęs į Kanadą, Jurgis Kavolis nesukbėjo pasirinkti būsimo gyvenimo būdo. Vėlai vedė vokiečių, vaikų nesusilaukė. Daugelis kaimiečių paprastai tapdavo ūkininkais, nes derlinga žemė buvo dalijama nemokamai.

Knygos viršelis

Tačiau Jurgis važinėjo po šalį, ieškodamas labiausiai jam tinkamo darbo. Vasaromis buvo fermų ir laukų darbininkas, žiemomis – medžių kirtėjas. Suviliotas gaudy, plovė auksą upėje. Vėliau su kompanionais kreditan įsigijęs kuliąmają mašiną, derliaus nuėmimo metu kuldavo fermerių užaugintą gausų derlių. Dėl savo pareigingumo ir sumanumo buvo įvertintas statybose ir greitai tapo pameistriu. Vėliau susidomėjo nekilnojamoju turtu: pirkdavo ir parduodavo namus, nuomodavo kambarius.

Kaip giliai įsitikinęs evangeliką liuteroną jį stebino daugybė Kanadoje veikusių įvairių religinių sektų. Susidomėjęs baptistų veikla, pats tapo baptistu.

Laiškuose išryškėjo išeivio Jurgio Kavolio žingeidumas – noras viską pamatyti savo akimis, visur apsilankyti, viską savo kailiu pačiam patirti. O patirtus įspūdžius, matytus miestus ar kalnus jis sugebėjo puikiai aprašyti savo laiškuose, siunčiamuose į tėviškę. Per visą gyvenimo emigracijoje laiką jis rėmėsi lietuviškąja bendruomene, nors amžiaus

Prof. dr. Arvydas Pacevičius, prof. dr. Domas Kaunas, doc. dr. Arūnas Baublys

UNIVERSITETŲ IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMAS

Prie Lietuvos sostinės plėtros prisidės ir VGTU bendruomenė

Prieš kelis mėnesius duris atvėrusiame „LinkMenų fabrike“ balandžio 5 d. buvo pasirašyta atnaujinta bendradarbiavimo sutartis tarp sostinės savivaldybės ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto. Kūrybiška universiteto komanda su savivaldybe bendradarbiaus kuriant ir puoselėjant viešąsias Vilniaus erdves, formuojant miesto ateities viziją ir ieškant naujų sprendimų.

„Vilnius siekia būti atviru, greitu ir inovatyviu miestu. Prie tokios sostinės kūrimo galėtų dar labiau prisidėti ir kūrybiška universiteto komanda, kuri jau padėjo miestui pasiekti gerų rezultatų įvairiose srityse. Miestas žvelgia į ateitį, todėl visos durys universitetams ir studentų iniciatyvoms yra atviros,“ – sakė sostinės meras Remigijus Šimašius, ragindamas universiteto bendruomenę aktyviai įsitraukti į realius miesto plėtros darbus.

„Šiandien atnaujinta sutartis su Vilniaus miesto savivaldybe yra gera proga pasidžiaugti kartu nuveiktais darbais, nes partnerystė plėtojama jau keletą metų. Pirmiausia bendradarbiavimą sieja bendra vizija dėl STEAM ir tikslųjų mokslų plėtros. Jau penkiolikoje Vilniaus miestų gimnazijų

VGTU studentės – konkurso nugalėtojos. VGTU fotoarchyvo nuotr.

esame įsteigę VGTU klases ir padedame mokykloms sustiprinti tikslųjų mokslų ugdymą. Bendradarbiaujant su Vilniaus miesto savivaldybe, buvo įsteigtas pirmasis Vilniuje inžinerinių mokslų licėjus. Džiaugiuosi, kad mus sieja požiūris į tvarią ir darnią miesto raidą,“ – sakė VGTU rektorius prof. Alfonsas Daniūnas. Pasak rektoriaus, VGTU rengiami specialistai prisideda prie Vilniaus miesto gerovės ir plėtros, mokslininkai atlie-

ka įvairius tyrimus aplinkosaugos, miestų planavimo, architektūros, transporto, infrastruktūros ir kitose aplinkos gerinimo srityse.

Renginio metu savivaldybės ir universiteto atstovai aktyviai diskutavo įvairiais miesto plėtros bei ateities vizijos klausimais, išsakė savo pasiūlymus. Sostinės meras trumpai pristatė Neries krantinės viziją ir jau atliktus darbus, paskatino Architektūros ir Statybos fakultetų atstovus bei studen-

tus kurti įdomius mažosios architektūros paminklus, kurie galėtų tapti reprezentaciniais Vilniaus miesto ir Neries krantinės ženklais.

Bendradarbiavimo sutartį pasirašė Vilniaus meras Remigijus Šimašius ir VGTU rektorius prof. Alfonsas Daniūnas aptarė, kaip studentai turėtų aktyviai įsitraukti į savo miesto problemų sprendimą, kartu kurti modernų, įdomų ir patogų Vilnių. Savivaldybės ir universiteto atstovai sutarė ne tik inicijuoti ir vykdyti bendradarbiavimo projektus mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų skatinimo srityse, bet ir gautus rezultatus diegti praktikoje.

Po surengtos diskusijos padėkos raštais ir simbolinėmis savivaldybės dovanomis buvo apdovanotos keturios VGTU architektūros inžinerijos studentės, dalyvavusios Antakalnio parko suoliukų projekto konkurse. Kristina Kandrotaitė, Adrija Jestremskaitė, Julija Zubrickaja, Roberta Kriaučiūnaitė sukūrė įdomius prie žalios parko aplinkos derančius suoliukus, kurie galėtų papuošti Antakalnio parką ar kitas viešąsias Vilniaus erdves. Parengta pagal „VGTU naujienas“

Energiją taupančius namus projektuoja studentai

Studentų sukurti „taupių namų“ projektai: Andriaus Zutkio

Aurimo Valujavičiaus

Ingos Siderevičiūtės

■ Atkelta iš 7 p.

pasakojo P. Grigaliūnas. Jis atkreipė dėmesį ir į Lauryno Bublį, Ingos Siderevičiūtės, Andriaus Zutkio bei Aurimo Valujavičiaus projektus, kurie pasižymi stipriu ir efektyviu architektūriniu sprendimu bei projektų vizualizacijų kokybe.

Modulis „Individuali statyba“ dėstomas ir tarptautinių studijų studentams, kurių darbai išsiskyrė plačiu požiūriu į atsinaujinančių energijos šaltinių ar lietaus vandens panaudojimą. Pasak pašnekovo, studentui Haoda Wen netgi pavyko šiuolaikinio pasyvaus namo standartus įkomponuoti į tradicines Kinijos architektūros formas.

Taupus šildymas – patraukli investicija

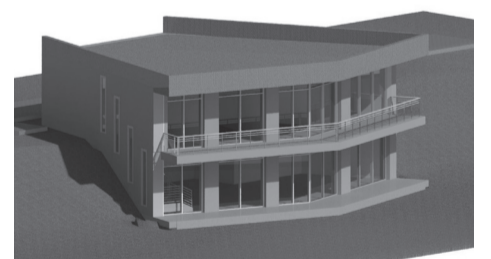
P. Grigaliūnas pastebėjo, kad pasyvių namų sparčiai daugėja, nors, vadovaujantis įstatymais, jie dar neturi būti projektuojami pagal aukščiausius energinio efektyvumo reikalavimus. „Lietuvoje energijos taupymo šildant pastatus problema yra gerai žinoma ir individualius namus besistatantys žmonės noriai investuoja į naujų ar esamų pastatų energiją tausojančias technologijas bei šiluminimo medžiagas. Tačiau pasyvaus namo filosofija ir reglamentavimas atneš į šią rinką

daugiau bendros tvarkos. Ilgainiui pastatuose taps įprasta ne tik skaičiuoti šiluminamojo sluoksnio storį, bet ir į pastato naudingumą žvelgti kompleksiskai, įvertinant bendrą sunaudojamos ir sugeneruojamos energijos kiekį, energijos šaltinių draugiškumą aplinkai ir kitus aspektus“, – teigia specialistas. Pasak P. Grigaliūno, šiuo atveju svarbūs tampa net ir įprasti žmonių įpročiai, gyvenimo būdas ir statybos darbus atliekančių specialistų patirtis. Efektyvaus, visapusiškai apgalvoto ir kokybiškai pastatyto pasyvaus namo šildymui pakanka jame nuolat gyvenančių kelių žmonių, gaminamo maisto, įprastai naudojamų elektros prietaisų išskiriamos šilumos.

Į projektavimą žvelgia kūrybiškai

Su prof. Ž. Rudžioniu statybos inžinerijos ir architektūros studentams rudens semestre dėstęs doktorantas pripažįsta, kad norint skatinti pasyvaus namo kultūrą, tą būtina daryti jau nuo pirmųjų kursų universitete. „Kartu su dekanu ruošdamiesi moduliui „Individuali statyba“, kurį laisvai gali pasirinkti trečiakursiai, nusprendėme, kad studentams būtina atsižvelgti į šių dienų aktualijas ir jau nuo pirmųjų savo projektų atkreipti dėmesį į statinių energetinį efektyvumą“, – apie semestro užduotį pasakojo

P. Grigaliūnas. Pasak specialisto, pasyvaus namo projektavimas – tai kompleksinis procesas, kurio metu studentai pasitikrina statybinės fizikos, statybinių medžiagų, statybos reglamentavimo, projektavimo programų žinias ir gauna galimybę į pastato kūrimo procesą pažvelgti kūrybiškai bei įvairiapusiškai. „Pasyvaus namo projektavimas leidžia visapusiškai pažvelgti į ryšį tarp pastato architektūrinių ir inžinerinių sprendimų“, – pasyvaus namo projektavimo ypatumus pabrėžė modulio dėstytojas.

Manto Zalieskos. KTU fotoarchyvo nuotr.

Forumas „Doktorantūra Lietuvoje 2020: prognozės ir vizija“

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga kartu su Mykolo Romerio universiteto Socialinių inovacijų doktorantūros mokykla ir MRU Doktorantų draugija 2016 m. gegužės 6 d. 9 val. visus besidominčius Lietuvos mokslo ateitimi kviečia į antrąjį Lietuvos jaunųjų mokslininkų forumą „Doktorantūra Lietuvoje 2020: prognozės ir vizija“. Renginio metu su dalyviais aktualiais doktorantūros dabarties ir perspektyvų klausimais diskutuos prof. habil. dr. Eugenijus Butkus,

prof. habil. dr. Antanas Čenys, doc. dr. Loreta Tauginienė, dr. Tomas Ambrasas, dr. Saulė Mačiukaitė-Žvinienė, dr. Brigita Serafinavičiūtė, dr. Kristijonas Vizbaras, dr. Salomėja Zaksaitė, Ilona Kazlauskaitė, Arminas Varanauskas ir kiti garbūs svečiai. Renginyvy vyks MRU LAB (Didlaukio g. 55, Vilnius) pastate. Daugiau informacijos apie forumą: <https://ljmforums.wordpress.com/>

Lietuvių kalbos dienos Mykolo Romerio universitete

keturi susitikimai, skirti Lietuvių kalbos dienoms, kurias inicijavo Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas kartu su Valstybine lietuvių kalbos komisija. Pasidalyti mintimis su Universiteto studentais ir kitais bendruomenės žmonėmis apie lietuvių kalbos svarbą mums

Zofija Babickienė, Laima Pečkuvienė

Išlikusios baltų šakos kalbos – lietuvių ir latvių – yra vienos iš seniausių indoeuropiečių šeimos kalbų. Iš kitų indoeuropiečių kalbų jos išsiskiria savita leksika. Baltų kalbose, įskaitant ir išnykusias prūsų, jotvingių, kuršių, žiemgalių bei sėlių kalbas, išliko žodžių, kurių jau nebėra kitose indoeuropiečių kalbose. Baltų kalbos geriau negu kitos gyvosios ir išnykusios indoeuropiečių kalbos išlaikė pirmykščius garsus, ypač balsius ir kai kuriuos priebalsius. Archajinius bruožus liudija ir baltų kalbų morfologijos ypatybės. O ką jau sakyti apie unikalų lietuvių kalboje išlaikytą nepaprastai seną bruožą – muzikinio pobūdžio priegaides, kurios daro kalbą itin dainingą.

Daugeliui gali atrodyti, kad kalba mums yra natūrali priimtina duotybė, tarsi egzistuojanti mūsų gyvenime savaime. Mes nė nesuįsimame, kad, be mūsų sąmoningo požiūrio į kalbą, ji negalėtų gyvuoti kaip bendravimo priemonė, turinti savo sistemą. Globalizacija, moderniosios technologijos, gyvenimo sparta, keičianti mūsų gyvenimą, kartu keičia ir kalbą: į ją skverbiasi vis daugiau anglybių, žodžiai įgyja nereikalingų papildomų reikšmių, prarandama natūrali kalbos pajauta. Lietuvių kalbos dienos ir tapo tuo svarbiu akstinu sugrįžti prie vieno iš pamatinių valstybės fenomenų – kalbos.

2016 m. vasario 16 d. – kovo 11 d. Mykolo Romerio universitete buvo organizuoti

visiems, apie jos vietą mūsų vertybių sistemoje, apie tai, kaip reikia stiprinti lietuvių kalbos mokymosi motyvaciją ir ugdyti pagarbą vienai iš pamatinių tautos ir valstybės vertybių, pasidalino atvykę svečiai. MRU Garbės daktaras, Ohajo universiteto (JAV) profesorius Algis Mickūnas diskutavo tema „Pasaulis ir Lietuva (kalba): lietuviškai kalbant“. Prelegentas, daugiausia svarstydamas sudėtingiausias filosofijos problemas, ieškojo sąsajų su kalbos vertybinėmis dimensijomis. Analizuodamas supančio pasaulio santykį su kalba, garsus filosofas daugeliu atvejų rėmėsi lietuvių liaudies dainų pavyzdžiais, atkreipdamas dėmesį ir į kalbos savitumą.

Lietuvių kalbos instituto direktorė profesorė dr. Jolanta Zabarskaitė analizavo temą „Kalbos vaidmens pokyčiai XXI amžiuje“, svarstė pasikeitusį lietuvių kalbos vaidmenį šiuolaikiniame gyvenime. Paskaitoje buvo iškelta nemažai įdomių aktualijų: lietuvių kalbos ir jos būvio samprata viešojoje erdvėje; lietuvių kalba kaip savitas kalbinės bendruomenės sukurtų prasmių ir verčių pasaulėvaizdis; mūsų kalbos funkcionavimas europinėje erdvėje; jos išlikimas globalizacijos sąlygomis; buvo aiškinamos naujos kalbos apibūdinimo sąvokos: kalbos tvarumas, kalbos takumas; lietuvių kalbos kuriamoji galia, jos pragmatinė vertė ir kt.

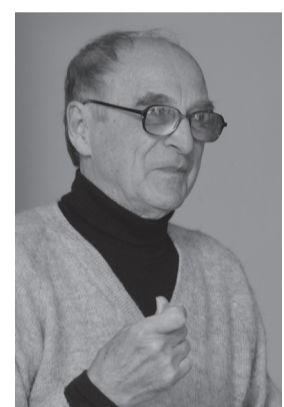
Valstybinės kalbos inspekcijos viršininkas Donatas Smalinskas diskusijoje kartu su auditorija bandė ieškoti atsakymo į klausimą, kam lietuvių kalba yra sunki: moksleiviams, redaktoriams, studentams, viešai kalbantiems? Buvo aktyviai diskutuojama, kodėl

Zofija Babickienė ir prof. Giedrė Čepaitienė

Lietuvių kalbos instituto direktorė prof. dr. Jolanta Zabarskaitė

Profesorius Algis Mickūnas (Ohajo valstijos universitetas, JAV)

išleistose knygose, viešajame diskurse vis dar neišvengiama elementarių rašybos ir kitokių klaidų, kokių problemų kelia lietuvių kalbos mokymasis moksleiviams ir studentams.

Susitikimo su Šiaulių universiteto profesore dr. Giedre Čepaitiene tema buvo „Lietuvių kalbos etiketo tautinis savitumas“. Buvo nagrinėjamos ne tik etiketo apibrėžtys, bet ir aptariama jų istorinė, religinė bei profesinė įvairovė; kalbos etiketas buvo analizuojamas kaip tautos mentaliteto atspindys (etiketo formulės ir jų dabartiniai pokyčiai); lytiškumas kaip kalbėjimo sistemos požymis (fiksuojami vyrų ir moterų kalbėjimo tipai: dravidų, japonų kalbose) ir kt. Be šių mums visiems įdomių temų, profesorė iškėlė dar keletą itin svarbių dabartinei Lietuvai problemų: objektyvūs

posovietinės visuomenės pokyčiai (nebeliko valstybės kontroliuojamos cenzūros, vienos ideologizuotos teisingos nuomonės, pakito komunikacinių ryšių žanrai, viešojoje erdvėje buvę vertikalūs adresanto ir adresato santykiai tampa horizontalūs); dėl nepriklausomos Lietuvos įtakos brendusių ir sovietmečio laikotarpio žmonių, ypač nomenklatūrininkų, etikos ir etiketo normos; informacinių technologijų poveikis jaunimo etikai ir etiketui po 1990 m.

Lietuvių kalbos dienų rengėjai nuoširdžiai dėkoja MRU bibliotekos darbuotojams už įdomią knygų apie etiketą įvairiomis kalbomis ekspoziciją. Zofija Babickienė yra humanitarinių mokslų daktarė, MRU docentė Laima Pečkuvienė – MRU lektorė.

MOKSLO RENGINIAI, PARODOS

Kviečiame į konferenciją

Siekdami skatinti įvairiapuses diskusijas akademinės etikos tema ir keldami klausimus, kaip (ne)etika grįsti sprendimus ir (ne)etiška akademinė bendruomenė prisideda prie studijų procesų ir mokslinės veiklos kokybės bei atstovaujamos institucijos reputacijos formavimo, kviečiame dalyvauti 2016 m. spalio 14 d. Mykolo Romerio universiteto organizuojamoje mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Akademinė etika kintančioje visuomenėje“.

Svarbios datos: pranešėjai registruojami iki 2016 m. birželio 6 d.; dalyviai – iki 2016 m. spalio 3 d.

Daugiau informacijos apie šią konferenciją pateikiama <http://etika.mruni.eu/>.

Dėl išsamesnės informacijos galite teirautis el. p. aec@mruni.eu.

Tarptautinė jaunųjų tyrėjų konferencija

Mykolo Romerio universiteto Doktorantų draugija kviečia į tarptautinę jaunųjų tyrėjų konferenciją

„Socialiniai pokyčiai šiuolaikiniame visuomenėje“ (angl. *Social Transformations in Contemporary Society*, STICS). Jau antrus metus iš eilės tarp pagrindinių renginio

partnerių yra Lietuvos mokslininkų sąjunga ir Lietuvos mokslininkų laikraštis „Mokslo Lietuva“. Konferencija vyks 2016 m. birželio 2–3 d. MRU LAB (Didlaukio g. 55, Vilnius) pastate. Daugiau informacijos apie renginį: <http://stics.mruni.eu/>

Paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje

Lietuvos medicinos bibliotekoje (Kaštonų g. 7, Vilnius) veikia gydytojo Stasio Adomavičiaus fotografijų paroda „Gyvenimo mazgas“. Nuotraukose užfiksuotas medikų darbas operacinėje, traumas... automobiliai ir gamta. Paroda veiks iki balandžio 30 d.

Virtualioji paroda Lietuvos technikos bibliotekoje

Šių metų „Mokslo Lietuvos“ penktajame (kovo 15 d.) numeryje buvo išspausdinta informacija „Virtualioji paroda „Jėzuitai ir knyga“ – mūsų laikų skaitytojui“. Gavome skaitytojų laišku, kuriuose prašoma pateikti nuorodą, kuri leistų greitai susirasti šią parodą interneto šaltinių gausoje. Tenkindami skaitytojų pageidavimus, skelbiame šią nuorodą: <http://www.tb.lt/jezuitai-knyga/index.htm>

Svarbi nuoroda

2015 metų pagrindiniai statistikos rodikliai (infografikuose): https://infogr.am/statistika_2015-9. Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Ryšių su visuomene skyrius, www.stat.gov.lt

Kvietimas

Skelbiamas konkursas trumpalaikėms dėstytojų stažuotėms Italijoje. Išsami informacija: <http://stipendijos.lt/lt/trumpalaikes-destytoju-stazuotes-italijoje>

MOKSLO ISTORIKŲ IR FILOSOFŲ FORUMAS

Dr. Birutė Railienė

Eglė Paškevičiūtė-Kundrotienė

Kovo 31 d. – balandžio 1 d. Vilniuje Lietuvos kultūros tyrimų institute įvyko jau 24-oji Lietuvos mokslo istorijos ir filosofijos tematikai skirta konferencija „Scientia et historia – 2016“. Konferenciją rengė: Baltijos valstybių mokslo ir filosofijos asociacija, Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrija, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka ir Mokslininkų rūmai. Kasmetinių, nuo 1994 m. vykstančių konferencijų tikslas – aptarti tyrimų rezultatus, pristatyti spaudai rengiamus ar neseniai parengtus leidinius, paminėti mokslo istorijos jubiliejines sukaktis. Pirmąją dieną buvo pristatyti istoriniai, antrąją dieną – filosofinio ir sociologinio pobūdžio tyrimai.

Konferencijos pradžioje iškilmingai paminėta ilgamečio bendrijos pirmininko prof. Juozo Algimanto Krikštopaičio 85-erių metų

Konferencijos „Scientia et historia – 2016“ dalyviai

(1901–1991) – Gamtos mokslų ir technikos istorijos komisijos prie Lietuvos MA prezidento pirmininkas: trumpa archyvo apžvalga“. Ji apžvelgė Lietuvos centrinio valstybės

kos Rankraščių skyriuje saugomas asmeninis akademiko Pauliaus Slavėno archyvas (F 140). Ši biblioteka yra glaudžiai susijusi su Lietuvos mokslo istorija nuo pat pirmųjų žingsnių šia kryptimi.

Lietuvos mokslo kūrėjų sekciją koordinavo prof. Libertas Klimka. Jo pranešimas buvo skirtas Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos veiklai. Pranešime dar kartą atskleistas akademiko Pauliaus Slavėno indėlis į Lietuvos mokslo istoriją: aptarta Gamtos mokslų ir technikos komisijos prie LMA prezidento veikla, kuri vėliau išsiplėtė iki šiandieninės Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos.

Bendrijos narys dr. R. Juzefovičius iškėlė kelias diskutuotinas tendencijas mokslo istorikų darbuose. Pirmiausia apibendrinamojo pobūdžio darbuose, skirtuose mokslo istorijai, pasigendama asmenybių. Dažnai vyrauja biografistika, trūksta dėmesio bendram kontekstui, ypač tarptautinio kriterijaus įvertinimo. Dr. R. Juzefovičius nurodė keletą bandymų sistemingai pažvelgti į mokslo istoriją: Č. Mančinsko (1996) „Aukštasis mokslas Lietuvoje 1918–1940“, O. Voverienės (2009) „Žymieji XX amžiaus Lietuvos mokslininkai“, L. Klimkos ir J. A. Krikštopaičio (2015) „Istorijos vėjų pagairėje: Lietuvos mokslo ir švietimo raidos bruožai“. Pranešėjas atkreipė dėmesį į šaltinių patikimumą ir jų panaudojimo galimybes.

Tarsi pratęsdama asmenybių vaidmens klausimą, prelegentė Nastazija Keršytė supažindino su muzeologijos tendencijomis ir problemomis, atkreipdama dėmesį į atskirų asmenybių indėlį Lietuvos muzeologijoje. Remdamasi gausiais faktais ir tyrimais, ji nurodė, kaip svarbu skirti asmenybės vertinimą nuo paminėjimo. Asmenų indėlį į muzeologiją apibrėžia keli veiksniai: publikacijos, tyrimai, pripažinimas Lietuvoje ir pasaulyje, apdovanojimai, vertinimas.

Konferencijoje vėliau buvo aptartas atskirų asmenybių vaidmuo. Henryka Ilgievič apžvelgė Konstantino Kurnatausko (1878–1966), įkūrusio Jono Laskio vardo Reformacijos istorijos mylėtojų draugiją, asmenybę. Pranešėja aptarė šios draugijos

veiklą to meto mokslo tyrėjų kontekste. Kadangi 2016 m. paskelbti Kazio Griniaus metais, Algimantas Jakimavičius savo pranešimą skyrė šiai iškiliai ir įvairiapusei asmenybei. K. Grinius ir anksčiau vykusiose konferencijose buvo sulaukęs mokslo istorikų dėmesio. Šį kartą pristatyti jo nuopelnai Lietuvos gamtos mokslams.

Mokslas dažnai prasideda nuo mokytojų. Konferencijoje matematikos istorikas Juozas Banionis atkreipė dėmesį į Vilniaus pedagoginio instituto vadovo Mečislovo Mačernio (1897–1968) gyvenimą, jo nuveiktus darbus, kuriant šią mokslo instituciją. Šis žmogus derino naujausias pedagogines teorijas praktikoje, diegė pažangiausias metodus, ugdė mokytojus kaip asmenybes, kurie bus atsakingi už kitų asmenybių formavimą.

Ne kartą mokslo istorikų dėmesio sulaukia ir akademikas Pranciškus Baltrus Šivickis. Šį kartą Laima Petrauskienė supažindino su drausmės byla, iškelta šiam mokslininkui Vytauto Didžiojo universitete. Pasirodo, drausmės bylos tarpukario Lietuvoje ne kartą buvo keliamos, kai mokslo žmonėms nepavykdavo išspręsti problemų kitu būdu. P. Šivickiui, pelniusiam tarptautinį pripažinimą tiek Šiaurės, tiek Pietų Amerikoje, ne visada buvo lengva dirbti savame krašte.

Lietuvos mokslininkai, ypač humanitarai, sunkiai skinasi kelią į tarptautinį pripažinimą. Tyrėja Elvyra Usačiovaitė atkreipė dėmesį į habil. dr. Rimutės Rimantienės akademinį darbų reikšmę Lietuvos kultūros istorijai ir jos indėlį į Europos archeologiją. Viso gyvenimo skyrimas mėgstamam darbui iškelia šią archeologę greta žymiausių to meto archeologų. Pranešime atkreiptas dėmesys į darbo sąlygas, kurias dažnai sunkino įvairios aplinkybės. Šiandien archeologės darbai verčiami ir leidžiami anglų kalba. Tai rodo nuveiktų darbų prasmę ir įvertinimą.

Lietuvos mokslo kūrėjų sekcijoje perskaitytas LMA Vrublevskių bibliotekos darbuotojos Eglės Paškevičiūtės-Kundrotienės pranešimas „Stasio Naginsko (1891–1955) nuopelnai Lietuvių mokslo draugijai: minint 125-ąsias gimimo metines“. Remiantis negausiais išlikusiais archyviniais (LMA Vrublevskių bibliotekos, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto) dokumentais, pranešime pristatyti lietuvių kalbos puoselėtojo, spaudos darbuotojo, redaktoriaus, korektoriaus, vertėjo, poeto ir pedagogo nuopelnai Lietuvių mokslo draugijos vadovėlių leidybai, darbas draugijos komitete, Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijoje ir kitur.

Eglė Paškevičiūtė-Kundrotienė, Birutė Valeckienė, prof. Juozas Algimantas Krikštopaitis, dr. Birutė Railienė prie naujų mokslo istorijos ir filosofijos knygų ekspozicijos

sukaktis. Jubiliatą sveikino LKTI direktorė dr. Jolanta Širkaitė, bendrijos tarybos nariai: prof. Libertas Klimka, dr. Romualdas Juzefovičius, dr. Birutė Railienė, bendrijos nariai: dr. Naglis Kardelis, Laima Zenkutė ir kiti mokslo istorikai. Konferencijos dalyviai, išlaikydami tradiciją, įsiamžino bendroje nuotraukoje.

Pirmąją konferencijos dieną darbas vyko dviejose sekcijose – Lietuvos mokslo kūrėjų ir Medicinos istorijos. Šių metų konferencija buvo skirta Lietuvos mokslo istorijos puoselėtojo, mokslo istorikų vienytojo, Gamtos mokslų ir technikos istorijos komisijos pirmininko akad. Pauliaus Slavėno (1901–1991) jubiliejui paminėti. Pranešimą „Paulius Slavėnas – iškilus mokslininkas, nulėmęs istorinio mąstymo sėkmę Lietuvos gamtos moksluose“ perskaitė prof. Juozas Algimantas Krikštopaitis. Pranešime Paulius Slavėnas buvo įvardintas kaip mokslo istorikų patriarchas, sutelkęs asmenybes, išauginusias šiandieninę Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendriją.

Tęsdama istorinius tyrinėjimus, Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos tarybos narė ir LMA Vrublevskių bibliotekos Mokslinės informacijos skyriaus Bibliografijos sektoriaus vadovė dr. Birutė Railienė perskaitė pranešimą „Akademikas Paulius Slavėnas

archyvo FR 1030 fonde saugomą medžiagą. Buvo priminta, kad LMA Vrublevskių biblioteka nuo seno dalyvavo Gamtos mokslų ir technikos istorijos komisijos veikloje: iš pradžių direktoriaus pavaduotojas Tadas Adomonis, po to – Rankraščių skyriaus vedėjas Vladas Abramavičius, bibliografas Alfonsas Bielinis. LMA Vrublevskių bibliote-

Prof. Juozą Algimantą Krikštopaitį sveikina LKTI direktorė dr. Jolanta Širkaitė

MOKSLO ISTORIKŲ IR FILOSOFŲ FORUMAS

Prof. Libertas Klimka sveikina prof. J. A. Krikštopaitį kartu su Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos tarybos nariais dr. Birute Railiene ir dr. Romualdu Juzefovičiumi. Valentinos Kulikauskienės nuotr.

■ Atkelta iš 11 p.

Medicinos istorijos sekcijos darbą koordinavo Vilniaus universiteto mokslo istorijos muziejaus direktorius dr. Ramūnas Kondrotas. Pranešėjas aptarė svarbų medicinos istorikų bendruomenės įvykį – atnaujintą Vilniaus medicinos istorijos almanachą. Šio leidinio sumanytojo ir įkūrėjo dr. Aurimo Andriūšo (1955–2009) atminimui ir mokslinės veiklos pristatymui buvo skirtas naujasis almanacho numeris. Jame buvo publikuota A. Andriūšo disertacija „Municipalinės medicinos raida Vilniuje 1876–1915 metais“ su dr. Aisčio Žalnos parengtu įvadu ir kolegų iš Vilniaus

universiteto – dr. Vitalijos Miežutavičiūtės, prof. Zitos Aušrelės Kučinskienės, prof. Rimanto Stuko, prof. Vytauto Siudiko – atsiminimai, Danutės Malakauskienės parengta A. Andriūšo mokslinių darbų, publicistikos ir literatūros apie jį bibliografijos rodyklė (588 įrašai).

Dr. Eglės Sakalauskaitės-Juodeikienės pranešimas „Plica polonica ir neorologija carolus Kaczkowski (1797–1867) disertacijoje, apgintoje 1821 m. Vilniuje“ sukėlė karštas diskusijas ne tik medicinos istorijos, bet ir medicinos praktikos aspektu. Dr. Vilma Gudienė pranešime „Rusijos imperatoriaus Pavelo I našlės Marijos (1759–1828) medi-

kamentinė terapija 1807–1808 m.“ suteikė auditorijai unikalią progą susipažinti su ano meto karališkosios receptų knygos istorija, sužinoti, kaip buvo gydomi turtingiausi imperijos žmonės. Dr. Birutė Railienė pristatė Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos 2016 m. projektą – parengti spaudai ir išleisti monografiją „Imunologijos raida Lietuvoje“. Jį iš dalies finansavo Lietuvos mokslo taryba (Nr. LEI-15158), UAB „Interlux“ ir Lietuvos imunologų draugija. Leidinio sumanytojas ir jo autorių įkvėpėjas – Lietuvos MA tikrasis narys Vytautas Antanas Tamošiūnas.

Dr. Dalia Triponienė pranešime „Angiologijos istorija Lietuvoje“ atskleidė asmenybių ir institucijų, dalyvaujančių kraujagyslių rekonstrukcijos ir chirurgijos raidoje, istorinį paveikslą. Prof. Vytautas Triponis, tęsdamas kraujagyslių chirurgijos raidos temą, savo pranešime paminėjo šios srities pradininko prof. Alfonso Dirsės jubiliejų (1915–1993), supažindino su juo nuopelnais sveikatos apsaugai. Lietuvos medicinos bibliotekos darbuotoja Janina Valančiūtė apžvelgė politiko, visuomenės ir kultūros veikėjo Lietuvos Respublikos Prezidento dr. Kazio Griniaus (1866–1950) nuopelnus sveikatos apsaugai. Dr. Alina Šveistytė ir dr. Violeta Apšegaitė aptarė lietuvių rašytojo, politiko, lietuviybės propaguotojo Povilo Višinskio (1875–1906) mokslo istorijos ir antropologijos tyrinėjimus.

Dr. Aistis Žalnora pranešimu „Medicinos istorijos tyrimai ir didaktika Lietuvoje“ sukėlė karštas diskusijas apie medicinos isto-

rijos šaltinių studijas aukštosiose mokyklose. Dauguma dalyvių pritarė, kad geriau teikti jau esančius šaltinius, nei rengti naują didaktinę Lietuvos medicinos istorijos medžiagą.

Sekcijoje dalyviai turėjo puikią galimybę sužinoti paskutines medicinos istorijos tyrinėjimų naujienas. Dr. Saulius Špokevičius pristatė savo monografiją „Lietuvos plastinė ir rekonstrukcinė chirurgija“ (Vilnius, 2015).

Konferencijoje įvyko Lietuvos mokslo istorikų ir filosofijos bendrijos ataskaitinis posėdis. Bendrijos pirmininkas prof. Juozas Algimantas Krikštopaitis pristatė praėjusių metų bendrijos veiklos ataskaitą, o sekretorė dr. Birutė Railienė – finansinę ataskaitą. Pagrindiniai 2015 metų bendrijos veiklos akcentai: bendra Estijos, Latvijos ir Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų surengta 27-oji Baltijos mokslo istorikų konferencija Rygoje, bendrijos dalyvavimas tarptautinio mokslinio žurnalo „Acta Baltica Historiae et Philosophiae Scientiarum“ leidyboje ir projektas „Lietuvos mokslo istorijos svetainė“ (LMT parama ACO-16/2015, projekto vadovas dr. Edmundas Adomonis). Svetainės adresas: <http://www.moksloistorija.lt/>

Konferencijos metu veikė paroda, kurioje dalyviai galėjo susipažinti su naujausiais mokslo istorijos ir mokslo filosofijos leidiniais, gautais Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. Maloniai primename, kad paraiškas dalyvauti konferencijos programoje tyrėjai be papildomo raginimo siunčia organizatoriams kasmet iki vasario 10 d. Autorės yra LMA Vrublevskių bibliotekos darbuotojos

Pirmieji Mažosios Lietuvos lietuviai Kanadoje

■ Atkelta iš 8 p.

pabaigoje ryšiai su ja susilpnėjo. Pirmaisiais emigracijos metais laišakai į namus ir iš namų buvo Jurgio dvasinės atgaivos ir stabilumo pagrindas.

Knygos pabaigoje įdėtas svetimų ir pasenusių žodžių žodynelis, kuris tikrai padės eiliniam skaitytojui suprasti laiškų turinį.

Knyga labai vertinga ir svarbi Lietuvos kultūros mokslui. Ji ne tik pasitarnaus įvairių sričių mokslininkų tyrimams. Ją verta perskaityti ir kiekvienam lietuviui, norinčiam sužinoti apie ano meto emigrantų gyvenimą, jų patirtus pergyvenimus. Juk ir dabar Lietuva kasmet vis labiau tuštėja dėl ne(su) stabdomos ekonominės emigracijos.

Knygos sutiktuvės įvyko Lietuvos mokslų

akademijoje (Gedimino pr. 3, Vilnius) šių metų kovo 3 d. Renginyje pranešimus skaitė:

- prof. dr. Arvydas Pacevičius (Vilniaus universitetas) – Jurgio Kavolio korespondencija Lietuvos egodokumentikos tyrimų kontekste;
- doc. dr. Arūnas Baublys (Klaipėdos universitetas) – „Epistolarinio žanro reikšmė ir svarba kultūros istorijos tyrimuose“;
- prof. habil. dr. Domas Kaunas (Vilniaus universitetas) – „Kavoliai ir jų Mažosios Lietuvos lietuvių kultūros paveldo telkinys“;
- dr. Ramūnas Kondrotas (Vilniaus universitetas) – „Pirmieji Mažosios Lietuvos lietuviai Teksase ir jų pėdsakų tyrimo patirtis“;
- prof. dr. Remigijus Misiūnas (Vilniaus universitetas) – „Jurgio Kavolio laišakai kaip langas į lietuvių senosios išėvijos kasdienybę“;

Prof. dr. Remigijus Misiūnas, doc. dr. Silva Pocyte, prof. dr. Roma Bončkutė

- doc. dr. Silva Pocyte (Klaipėdos universitetas) – „Jurgio Kavolio gyvenamoji aplinka ir laikas“;
- prof. dr. Roma Bončkutė (Klaipėdos

universitetas) – „Jurgio Kavolio laišakai filologo žvilgsniu“.

Knygos sutiktuvių renginio vedėjas – prof. dr. Arvydas Pacevičius.

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Pažinimo ir ugdymo erdvė: mokslininkai – visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2016 m. skyrė 10 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Giedrė Zaveckienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas Alfonsas Ramonas. Nariai: Valentinas Baltrūnas, Vygintas Gontis, Valentas Daniūnas, Raimundas Dužinskas, Rimas Norvaiša, Andrius Puksas, Milena Medineckienė, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Alvydas Baležentis, Nelė Jurkėnaitė, Dalia Šilas (PLB)
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com (pagrindinis); mokslolietuva@takas.lt (papildomas)
Tel. (8 5) 212 1235, laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.